

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA REGIONÁLNÍ A ENVIRONMENTÁLNÍ EKONOMIKY

Socioekonomické disparity a rozvoj regionů NUTS 2 v Rakousku

Socio Economic Disparities and Development of NUTS 2 Regions in Austria

Student: Petra Čerešňová

Vedoucí bakalářské práce: RNDr. Ivan Šotkovský, Ph.D.

Ostrava 2011

Prohlašuji, že jsem celou bakalářskou práci včetně všech příloh vypracovala samostatně.

V Ostravě dne 9. 5. 2011

.....

Petra Čerešňová

Obsah

1	Úvod	2
2	Teorie a metodika socioekonomického vývoje	4
2.1	Národní statistika	4
2.2	Eurostat	6
2.3	Teoretická východiska a metodické přístupy	8
2.3.1	<i>Teorie regionálních disparit</i>	<i>8</i>
2.3.2	<i>Ukazatelé socioekonomických disparit</i>	<i>10</i>
2.4	Regiony a integrační procesy	16
2.5	Statistické členění členských zemí EU – NUTS	17
3	Geopolitická charakteristika státu	20
3.1	Územně správní členění státu	20
3.2	Politický vývoj a vnitropolitický systém	21
3.3	Integrační proces a mezinárodní spolupráce	23
3.4	Spolkové země Rakouska – Regiony NUTS 2	25
4	Sociální odlišnosti regionů NUTS 2	30
4.1	Populační struktura a vývoj	30
4.2	Věková struktura obyvatelstva	32
4.3	Vzdělanostní struktura obyvatel	34
4.4	Disponibilní důchod domácností	36
5	Ekonomické disparity regionů NUTS 2	37
5.1	HDP	37
5.2	Zaměstnanost	40
5.3	Nezaměstnanost	42
6	Závěr	44
	Seznam použité literatury	47
	Seznam zkratk	
	Seznam příloh	

1 Úvod

Disparity jsou frekventovaným pojmem a světovým fenoménem posledního desetiletí. Problematika regionálních disparit je také součástí regionální politiky Evropské unie. Regionální disparity značí o nerovnovážné situaci a týkat se mohou mnoha oblastí. Tato práce je zaměřena především na analýzu vybraných regionálních disparit sociálních a ekonomických.

Charakteristika a sledování vývoje disparit má lepší vypovídající schopnost především na menších územních celcích jednotlivých zemí. Pro sjednocené sledování, statistické monitorování a realizaci regionální politiky členských zemí EU jsou vytvořeny územní celky NUTS (z anglického názvu Nomenclature of Units for Territorial Statistics). NUTS se dělí na úrovně NUTS I až NUTS III. Nejmenší územní celky jako okresy a obce nesou označení LAU 1 a LAU 2. Územní jednotky, které jsou na hierarchicky vyšší úrovni, tvoří určitý počet hierarchicky nižších územních jednotek.

Tato bakalářská práce se zaměřuje na analýzu a sledování vývoje disparit územních jednotek NUTS 2 v Rakousku. Rakousko je pro sledování odlišností v jednotlivých regionech zvoleno záměrně. Sousedí s Českou Republikou a vyznačuje se některými obdobnými geografickými, demografickými, sociálně ekonomickými charakteristikami. S Rakouskem sdílela Česká republika historii až do počátku 20. století a i přes tento podobný historický vývoj je rakouský současný socioekonomický stav od toho českého velmi odlišný. Rakousko patří mezi nejvyspělejší a nejbohatší státy světa, i přesto však existují mezi regiony tohoto státu výrazné disparity. Územním jednotkám NUTS 2 v rakouské republice odpovídají spolkové země.

Z hlediska metodiky je nejdůležitější částí bakalářské práce sběr dat. Pro vyhledávání se využívají všechny dostupné zdroje. Přednost je dána zdrojům, které podávají výstižná, přesná a aktuální data. Proto se zde pracuje se sekundárními daty z databází Evropského statistického úřadu (Eurostatu) a z oficiálního rakouského statistického úřadu – Statistik Austria. Z hlediska časového období jsou analyzovány co možná nejaktuálnější dostupná data. Časové řady se nejčastěji pohybují mezi lety 2004 až 2009.

Metodicky se bakalářská práce opírá především o demografické, sociální a ekonomické analýzy. Nejběžnějším a nejčitelnějším výstupem jsou zde o tabulky a grafy s odpovídajícím komentářem. V komentářích jsou i uvedeny možné příčiny daného vývoje a srovnání s celostátní úrovní. V případě, že existuje u analyzované problematiky Rakouska podobný trend či struktura jako v České republice, je tato skutečnost také zmíněna.

Zpracováním své bakalářské práce si kladu za cíl provést **analýzu sociálních a ekonomických disparit rakouských regionů NUTS 2 a zároveň pochopit a určit možné příčiny jejich vzniku**. Zaměřím se také na **rozvoj spolkových zemí ve srovnání s celorepublikovým vývojem**.

Struktura práce je dána následovně. V první kapitole jsou detailně popsány zdroje socioekonomických dat, které budou v práci dále analyzovány a také jsou vysvětleny základní pojmy nezbytné pro pochopení tématu. Jedná se především o vysvětlení pojmu disparita a jeho následné členění. V této kapitole se rozebírá i regionální členění na územní jednotky, pro které jsou data v dalších kapitolách analyzovány.

V další kapitole práce jsou sepsány charakteristikami Rakouska, tedy s jeho územně správním členěním, vnitropolitickým systémem, integračním procesem a také základní charakteristikou jeho spolkových zemí. Poslední dvě kapitoly – sociální a ekonomické odlišnosti regionů NUTS 2 se zaměřují na konkrétní analýzu vybraných ukazatelů a zdůraznění disparit mezi spolkovými zeměmi.

2 Teorie a metodika socioekonomického vývoje

Socioekonomická data a analýzy jejich vývoje odpovídají na otázky, jak probíhal vývoj vybraných regionů ve sledovaných letech a jaké byly hlavní tendence tohoto vývoje. Tyto zdroje informací hrají významnou roli především pro aktéry regionálního rozvoje. Data jsou nosným prvkem při přípravě a návrhu scénářů rozvoje regionů, na jejichž základě jsou pak sestavovány rozvojové dokumenty.

V následujících kapitolách této práce bude zodpovězeno, zda hlavní tendence a vývoj socioekonomických ukazatelů v daných regionech koreluje celorepublikový trend a zda byly zjištěny ve sledovaném období významné disparity ve vývoji jednotlivých regionů. Z každého okruhu jsou analyzovány takové údaje, které jsou k dispozici ve srovnatelných časových řadách a nejlépe charakterizují danou oblast. Přitom jsou v této práci použita data, která zajišťuje Rakouský statistický úřad (Statistik Austria), Evropský statistický úřad (Eurostat).

2.1 Národní statistika

Význam statistiky v posledních desetiletích významně vzrostl. Původně byla statistika vytvářena především pro administrativní účely, dnes se stále více využívá jako základ pro politická rozhodnutí. Oficiální statistiky jsou nepostradatelnou součástí informačního systému demokratické společnosti. Poskytují vládě, ekonomickým subjektům i veřejnosti údaje o ekonomické, demografické, sociální a environmentální situaci. Dobře fungující informační kultura je důležitým předpokladem pro úspěšné působení institucí i firem.

Vznik a historii sběru statistických dat má Rakousko společné s Českou republikou až do 1. světové války. První statistika v tehdejší Rakousko-uherské monarchii byla uskutečněna po administrativních reformách za vlády Marie Terezie v roce 1754. Od roku 1770 do roku 1850 byly důvody sčítání lidu převážně vojenské. Od poloviny 19. století sloužila získaná data nejen k vojenskému účelu, ale také k potřebám výkonu státní správy. V roce 1869 se konala Mezinárodní statistická konference a vstoupil v platnost zákon, který byl považován za výchozí bod v moderním sčítání lidu v Rakousko-Uhersku. Od tohoto roku byla prováděna sčítání lidu v pravidelných intervalech (1869, 1880, 1890, 1900 a 1910). První sčítání lidu po

1. světové válce v roce 1920 nebylo příliš úspěšné. Následující sčítání bylo provedeno v roce 1923. První kompletní výsledky sčítání lidu od roku 1910 byly k dispozici až v roce 1934. V roce 1939 byl proveden census v celé Německé říši. Vzhledem k zcela odlišné regionální a ekonomické klasifikaci nebyly výsledky srovnatelné. První sčítání lidu po 2. světové válce bylo provedeno v roce 1951 na základě nového zákona o sčítání lidu. Tento zákon se týkal především pravidel sčítání. V roce 1961 došlo k rozšíření programu sčítání o oblast domácností a rodin. Také byly dostupné první výsledky o dojíždění (místech výkonu práce). Roku 1980 došlo k novelizaci zákona o sčítání lidu.

1. ledna roku 2000 se odklonil rakouský centrální statistický úřad od federální statistiky a byl založen jako nezisková federální instituce s názvem Statistik Austria. Z důvodu vysokých nákladů a časového zpoždění se v roce 2001 konalo poslední tradiční sčítání lidu pomocí formulářů. Byla ustanovena pracovní skupina k vypracování Centrální evidence pro sčítání lidu v Rakousku. Součástí Centrální evidence budou data z centrální evidence obyvatel, kterou zřizuje ministerstvo vnitra, z registru dosaženého vzdělání, které poskytuje Statistik Austria, dále z údajů o zaměstnanosti, jež jsou k dispozici z úřadu sociálního zabezpečení, úřadu práce a finančních úřadů. Dalším zdrojem informací, který bude mít Centrální evidence k dispozici, je obchodní rejstřík.

Jednotlivá léta sčítání lidu v Rakousku jsou identická s léty sčítání v České republice. To poslední se koná u obou dvou států letos, tedy v roce 2011. V České republice sčítání lidu, domů a bytů proběhlo koncem března a začátkem dubna. V Rakousku se bude konat sčítání lidu 31. října 2011. Bude se jednat v pořadí o šestnácté sčítání lidu od roku 1869 a zároveň první sčítání bez formulářů. Nově nebudou k dispozici informace o hovorovém jazyce, náboženství, povolání a způsobu dopravy do zaměstnání. Statistiky domácností a rodin budou méně komplikované. Výhodou tohoto nového způsobu sčítání jsou nižší náklady a úspora času. Z těchto důvodů by mohlo být sčítání lidu prováděno častěji. Na druhou stranu bude nutná bezchybnost údajů, které budou centrálnímu registru dávány k dispozici.

V Rakousku zajišťuje census rakouský statistický úřad – Statistik Austria, dále jen SA. Tento úřad je v Rakousku předním poskytovatelem dat. Vytváří vysoce kvalitní statistiky a analýzy, které objektivně zobrazují hospodářskou a sociální situaci.

V organizační struktuře SA je podobnost v porovnání s organizační strukturou Českého statistického úřadu (ČSÚ). V čele SA jsou 2 generální ředitelé – obchodní generální

ředitel a generální ředitel pro obecnou statistiku. V podřízené funkci jsou pak v SA jednotlivá ředitelství a oddělení, která mají na starost dílčí odbory. Těmito ředitelstvími a odděleními jsou: ředitelství demografie, ředitelství podnikání, ředitelství prostorové statistiky, ředitelství ekonomiky, Oddělení evidence, klasifikace a metodiky, oddělení informatiky a oddělení centrálních služeb. Celá organizační struktura rakouského statistického úřadu - Statistik Austria je k dispozici v příloze č. 6.

V ČR je v čele ČSÚ předsedkyně. Ve vedení zastupují funkci ještě 2 místopředsedové. V ČSÚ jsou 4 odbory přímo podřízené předsedkyni. Jedná se o kancelář předsedkyně, Odbor bezpečnosti a krizového řízení, odbor mezinárodní spolupráce a odbor vnější komunikace. Vedle předsedkyně ČSÚ jsou pak jednotlivé sekce, které mají na starost řadu odborů. Těmito sekcemi jsou: Sekce obecné metodiky a registrů, sekce statistického zpracování, sekce makroekonomických statistik, sekce produkčních statistik, sekce demografie a sociálních statistik a sekce poskytování statistických výstupů.

I přesto, že se česká i rakouská statistika vyvíjela od první poloviny 20. století samostatně, existují i dnes po téměř 100 letech jisté podobnosti i v organizační struktuře. Společnou náplň mají například rakouské ředitelství demografie a česká sekce demografie a sociálních statistik, či oddělení evidence, klasifikace a metodiky v SA se sekci obecné metodiky a registrů v ČSÚ.

Většina statistik předložených úřadem Statistik Austria je také součástí Evropského statistického systému (ESS). ESS tvoří Eurostat, statistické úřady členských států EU a další národní a evropské orgány, které k ESS přispívají. ESS také koordinuje svou práci s kandidátskými zeměmi, Švýcarskem, s mezinárodními organizacemi, jako jsou OECD, OSN, Mezinárodní měnový fond či Světová banka.

2.2 Eurostat

Společné statistické orgány byly součástí evropské integrace již od vzniku Společenství uhlí a oceli v roce 1953. Název Eurostat (Statistický úřad evropských společenství) začala organizace užívat v roce 1959. Úkoly a rozsah dat, zpracovávaných Eurostatem, byly postupně rozšiřovány další evropskou legislativou.

Eurostat je samostatnou institucí EU se sídlem v Lucemburku, která je přímo podřízená Evropské komisi. Úkolem Eurostatu je zpracovávat a zveřejňovat státům Evropské unie přesná harmonizovaná statistická data, na základě kterých může EU provádět statistická srovnávání jak mezi jednotlivými členskými státy, tak mezi regiony. Součástí Eurostatu jsou také statistiky kandidátských zemí (Island, Chorvatsko, Černá hora a Turecko) a zemí, jež jsou součástí Evropského sdružení volného obchodu (Švýcarsko, Norsko, Lichtenštejnsko).

V čele Eurostatu je generální ředitel vybraný z řad Evropské komise. Od roku 2008 zastupuje tuto funkci Walter Radermacher z Německa. Náčelní generálního ředitele je od roku 2004 bývalá předsedkyně Českého statistického úřadu Marie Bohatá. Vedle nich pak svou funkci zastává sedm ředitelů odpovědných za různé oblasti činnosti Eurostatu. Těmito oblastmi jsou: spolupráce v rámci ESS, kvalita, metodika a informační systémy, národní a evropské účty, externí spolupráce, komunikace a klíčové ukazatele, sektorové a regionální statistiky, sociální statistiky a statistiky o informační společnosti a statistiky podnikání.

Eurostat předkládá dva základní typy statistických údajů – makroekonomické a regionální. Makroekonomická data jsou využívána zejména Evropskou centrální bankou, která dohlíží na fiskální a měnovou politiku eurozóny. Regionální data pak slouží pro efektivní fungování regionální politiky Evropské unie, v rámci kterých jsou podporovány prostřednictvím strukturálních fondů chudší regiony.

Jak již bylo zmíněno, Eurostat nepořizuje žádná svá vlastní data, ale pracuje výhradně s údaji, které mu poskytují organizace pověřené jednotlivými státy ke shromažďování statistických dat na jejich území. Patří mezi největší statistické orgány ve světě. Informuje o evropské populaci, která čítá více než 501,1 mil. obyvatel (1. 1. 2010) žijících na ploše 4,4 mil km². Ve světě pak existují jen 2 statistiky, které podávají informace o rozlehlejší a populačně početnější oblasti, a tou je indická a čínská. Nicméně tyto statistiky rozhodně nejsou tak kvalitativně a metodicky propracované, jako ta evropská.

2.3 Teoretická východiska a metodické přístupy

K dalšímu vývoji této práce je nastíněn teoretický výklad termínů, který pomůže blíže specifikovat danou problematiku. Jedná se zejména o vyjasnění pojmu disparita a charakteristiku vybraných ukazatelů, které umožní vyhodnotit socioekonomické rozdíly a rozvoj jednotlivých regionů.

2.3.1 Teorie regionálních disparit

Disparita je v posledním desetiletí velice využívaným pojmem. Je odvozen z latinského dis-parita(u)s, což znamená rozdělení. Neexistuje jednotná definice tohoto pojmu.

Regionální disparity dle ILO¹ označují rozdíly mezi ekonomickým výkonem a blahobytem mezi zeměmi a regiony. Dle definice OECD² z roku 2003 indikuje územní disparita míru, do které se intenzita určitého ekonomického jevu odlišuje mezi regiony v rámci dané země. Tato definice má omezení v tom, že se věnuje pouze ekonomickým jevům a jen uvnitř území. [8]

Významným příspěvkem v oblasti regionálních disparit je přístup Molleho (2007). Uvádí, že základní klíčovou otázkou, ze které vycházejí politiky EU, je otázka koheze³ a nedostatek této koheze je pak měřen prostřednictvím velikostí disparit. Vývoj koheze v čase je obvykle poměřován vývojem disparit v životní úrovni členských zemí, sociálních skupin a regionů. Dle Molleho se pak koheze objevuje v případě, že sociální a ekonomické disparity mezi jednotlivými regiony a sociálními skupinami jsou politicky a sociálně přijatelné.

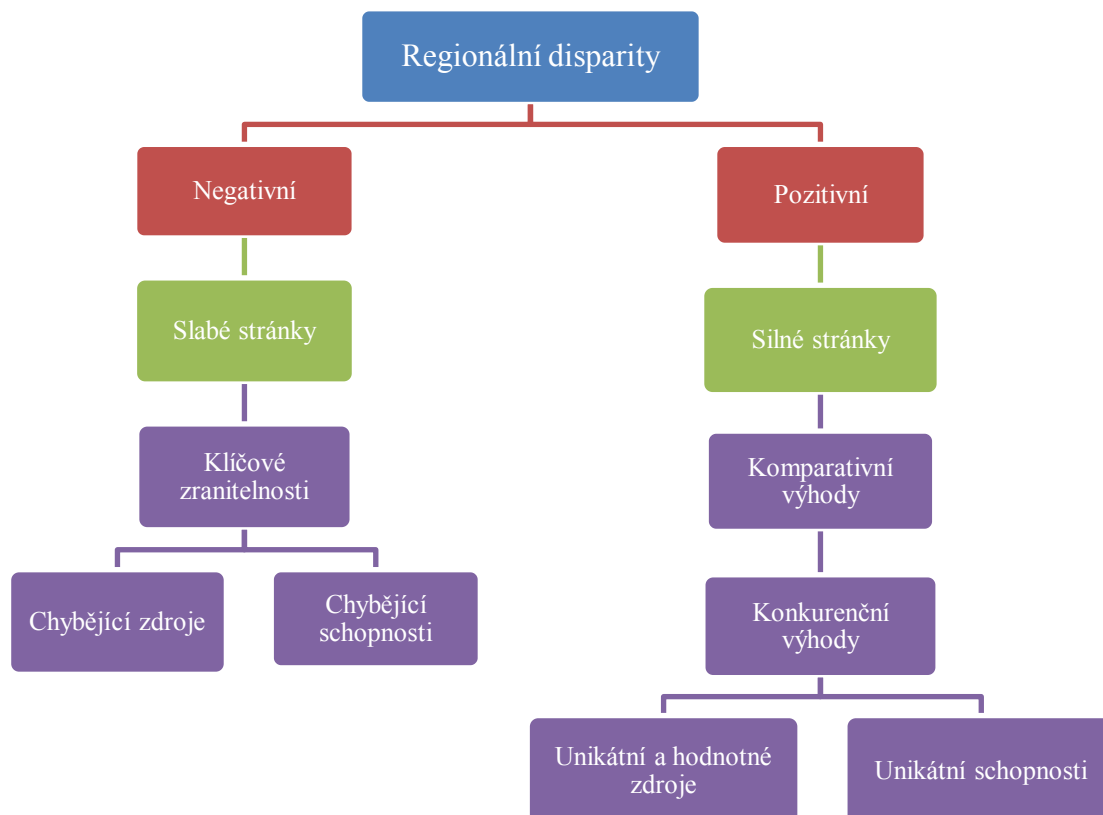
¹ ILO (International Labour organization) je Mezinárodní organizace práce usilující o prosazování sociální spravedlnosti a mezinárodně uznávaných pracovních práv. je to specializovaná organizace OSN.

² **Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj** (zkráceně **OECD** z angl. Organisation for Economic Co-operation and Development) je mezivládní organizace 34 ekonomicky nejrozvinutějších států na světě, které přijaly principy demokracie a tržní ekonomiky. Cílem OECD je napomáhat k dalšímu ekonomickému rozvoji, potlačení nezaměstnanosti, stabilizaci a rozvoji mezinárodních finančních trhů.

³ **Koheze** se zlepšuje při snížení disparit (při jejich konvergenci). Opak nastává při narůstajících disparitách (při jejich divergenci). Molle (2007).

Na disparity nemůžeme vždy nahlížet jako na nepříznivý jev. Rozlišujeme disparity negativní a pozitivní. Negativní regionální disparity je potom možno chápat jako slabé stránky a naopak pozitivní regionální disparity jako stránky silné viz obr. 2.1.

Obr. 2.1: Negativní a pozitivní regionální disparity [8]

Zdroj: Alois Kutscherauer a kolektiv, Regionální disparity, 2010

Slabé stránky obvykle mohou vyústit až do klíčových zranitelností zkoumaného objektu, které zpravidla spočívají v chybějících zdrojích a chybějících schopnostech dostupné zdroje využívat. Silné stránky obvykle vyústí do komparativní, resp. konkurenční výhody zkoumaného objektu, které zpravidla spočívají v unikátních a hodnotných zdrojích a unikátních schopnostech tyto zdroje využívat.

Negativní regionální disparity jsou základem regionální a kohezní politiky EU založené na solidaritě rozvinutějších regionů s méně rozvinutými. Regionální politika tak prostřednictvím podpůrných prostředků směřuje pomoc do klíčových oblastí (věda a výzkum, cestovní ruch, infrastruktura, životní prostředí apod.) a také rozhoduje o intenzitě této podpory. Pozitivní disparity mohou být chápány jako motor rozvoje a zdroj komparativní

výhody. V tomto ohledu spočívá regionální politika zejména v mobilizaci místních zdrojů a využití potenciálu regionů s cílem zlepšení kvality života lidí. [8]

2.3.2 Ukazatelé socioekonomických disparit

Pro další posun v této práci je nutné vymezit ukazatele, pomocí nichž lze posuzovat regionální disparity. Jsou rozděleny do dvou hlavních oblastí - materiální a nemateriální. Obě tyto oblasti zahrnují disparity sociální i ekonomické. Nemateriální (mentální) disparity představují skupinu disparit, která existuje v myslích obyvatelstva, a nemohou být příliš často spojovány s měřitelnými indikátory. Materiální disparity se nejčastěji vyznačují přímou měřitelností.

Materiální sociální disparity

Sociální disparity se týkají obyvatelstva v širším kontextu kvality života, životní úrovně, sociální rovnosti a sociální patologie. Netýkají se však lidského potenciálu jako ekonomické kategorie, který je zařazen mezi ekonomické disparity.

Nemateriální sociální disparity

Sociální disparity jsou vztaženy k tomu, jak obyvatelstvo vnímá teritoriálně diferencovanou kvalitu života, životní úroveň, sociální nerovnosti a sociální patologii. Odrazem těchto postojů jsou mentální mapy v oblasti sociální a následné vnímání jednotlivých oblastí jako sociálně úspěšných, anebo naopak problémových.

Materiální ekonomické disparity

Ekonomické disparity se týkají regionálního výstupu v širším kontextu výkonnosti ekonomiky, její struktury, rozvojového a lidského potenciálu.

Nemateriální ekonomické disparity

Ekonomické disparity se týkají vnímání prostorově rozrůzněné výkonnosti ekonomiky, její struktury stejně jako rozvojového a lidského potenciálu. Odrazem reputace jednotlivých zemí budou mentální mapy ve sféře hospodářské, které budou spojeny s vnímáním jednotlivých území jako prosperujících, anebo problémových. [8]

Z důvodu měřitelnosti a vyhodnocení získaných dat budou v této práci použity sociální a ekonomické disparity materiální, jejichž struktura je zobrazena v tabulce 2.2.

Tab. 2.2: Materiální disparity

Oblast	Problémový celek	Ukazatel
Sociální	Obyvatelstvo	Věková struktura
		Zdravotní stav
		Vzdělání
		Životní úroveň
		Migrace
	Sociální vybavenost	Zdravotnictví
		Školství
		Sociální služby
		Kultura
		Sport
		Bydlení
	Sociální patologie	Kriminalita
		Nehodovost
		Ohrožení chudobou
Ekonomická	Ekonomický potenciál	Výkonnost ekonomiky
		Produktivita ekonomiky
		Vnější vztahy
	Ekonomická struktura	Odvětvová struktura
		Struktura podle ekonomických subjektů
	Rozvojový potenciál	Výzkum a vývoj
		Zahraniční kapitál a investice
	Lidský potenciál	Ekonomicky aktivní obyvatelstvo
		Zaměstnanost
		Nezaměstnanost
		Mobilita

Zdroj: Alois Kutscherauer a kolektiv, Regionální disparity, 2010

Vybrané materiální sociální disparity

V této práci jsou rozpracovány indikátory materiálních sociálních disparit, které se zaměřují především na problémový celek obyvatelstva. Ukazateli tohoto celku jsou: populační struktura a její vývoj, věková a vzdělanostní struktura, životní úroveň a migrace spolu s přirozeným přírůstkem.

Obyvatelstvo

Zásadní postavení v oblasti sociálních ukazatelů mají data o obyvatelstvu. Obyvatelstvo je základním subjektem i objektem všech aktivit probíhajících v regionu, protože rozvoj regionu je v tomto celku realizován s cílem uspokojit sociální potřeby jeho obyvatel. [12]

Věková struktura

Kvalita věkového složení obyvatelstva se může posuzovat podle různých věkových skupin. V případě, že jde o využití demografických poznatků ve prospěch sociálně a ekonomicky zaměřených prací, je vhodnější věková struktura, která se opírá o ekonomickou aktivitu. Výsledkem přístupu, ve kterém je věková hranice vztahována k momentu ekonomické aktivity neboli produktivity, je rozlišování následujících věkových skupin: předproduktivní (0 – 14 let), produktivní (15 – 64 let) a postproduktivní (65 a více). [8]

Pro demografický výzkum zaměřený na věkovou strukturu populace, který také zohledňuje skupiny odlišného pohlaví, slouží dvojitý histogram. Histogram je vlastně složeninou histogramu pro muže (nalevo od osy věku) a histogramu pro ženy (napravo od osy věku). Grafu se na podkladě jeho vzhledu odborně říká věková pyramida. V příloze č. 3 je příklad takovéto věkové pyramidy pro Rakousko v roce 2010. Klasická demografická věková pyramida je ve většině vyspělých zemí nakloněná, tj. existuje převažující podíl postreprodukční složky nad dětskou složkou. Takový typ věkové pyramidy je podle švédského demografa A. G. Sundbärga označován jako regresivní typ. Tento regresivní typ je typický i pro Rakousko. Věkové pyramidy rakouského obyvatelstva ukazují nízký podíl mladších věkových skupin. Odhady pro rok 2010 a 2020 ukazují, že tento trend bude pokračovat.

Charakter věkové struktury obyvatelstva má význam jednak ve vztahu ke vzdělávacím potřebám a trhu práce, jednak ve vztahu k sociálnímu systému. Proces demografického stárnutí obyvatelstva zvyšuje tlak na zkvalitňování sociálních a zdravotních služeb. Věková struktura obyvatel má dopad na trh práce i na ekonomické chování. [8]

Vzdělání

V současném globálním světě jsou to především znalosti a dovednosti, které určují bohatství a komparativní výhodu jak národů, tak i regionů. Orientace na vzdělání a

kvalifikaci je klíčová pro pracovní síly i řízení regionu. Management musí znát nedostatky vlastního regionu a přednosti regionů jiných. Musí vždy umět nabídnout něco víc.

Proto slouží vzdělání k základním charakteristikám pro posouzení lidského kapitálu, které má společnost k dispozici. Vzdělanostní úroveň obyvatel ovlivňuje nepřímo kvalitu života v regionu a projevuje se i na trhu práce. Vzdělanost lze sledovat pouze z formálního hlediska, tj. prostřednictvím nejvyšší dosažené úrovně vzdělání. Sledování disparit se v další kapitole opírá zejména o indikátor objasňující vzdělanostní strukturu obyvatel jednotlivých regionů NUTS 2 v Rakousku. Bude se tedy jednat o podíl obyvatel se základním, středoškolským a vysokoškolským vzděláním ve spolkových zemích.

Životní úroveň

Životní úroveň rodin (domácností) zahrnuje široký soubor jevů. Pro potřeby této práce je zvolen ukazatel velikosti příjmů. Disponibilní důchod domácností přepočtený na obyvatele vypovídá o potenciální kupní síle obyvatel. Získáme jej, když od osobního důchodu odečteme přímé daně. Hodnota indikátoru určuje potenciální spotřebu obyvatelstva z hlediska statků a služeb i velikost případných úspor finančních aktiv a vypovídá o materiálním bohatství domácností obyvatel regionu. [8]

Prostorová mobilita a přirozený přírůstek

Prostorová mobilita patří mezi významné indikátory, protože vypovídá o sociálně ekonomické úrovni regionů, kterých se týká. Svědčí o atraktivnosti či neatraktivnosti daného územního celku. Pro účely sledování regionálních disparit byl v této práci zvolen indikátor sledující procentuální nárůst počtu imigrantů mezi posledními dvěma cenzy 1991 a 2001.

Nejen prostorová mobilita ovlivňuje růst či snižování počtu obyvatel v regionech. Dalším vypovídajícím ukazatelem je přirozený přírůstek znázorňující rozdíl mezi počtem živě narozených a počtem zemřelých ve sledované populaci během určitého období. Jestliže v populaci převažují zemřelí, vychází hodnota přirozeného přírůstku záporně a označuje se jako přirozený úbytek. Měří se obvykle buď jako roční přirozený přírůstek, tedy rozdíl během jednoho zpravidla kalendářního roku, nebo v dlouhodobém měřítku zpravidla deseti let. Přirozený přírůstek resp. úbytek bude v této práci dále sledován během dekády 1991 – 2001, což odpovídá zmíněnému dlouhodobému měřítku.

Vybrané materiální ekonomické disparity

Dle tabulky 2.2 je zjevné, že ukazatelů vyjadřujících materiální ekonomické disparity je celá řada. Dále budou rozpracovány jen ukazatele výkonnosti ekonomiky, zaměstnanosti a nezaměstnanosti.

Výkonnost ekonomiky

Výkonnost hospodářství měříme hodnotou produkce, vytvořené v běžném období a charakterizují ji makroekonomické ukazatele. Existují dva druhy veličin:

- tokové veličiny - vyjadřují změnu stavu za jisté období
- stavové veličiny - určují velikost dané veličiny k určitému datu

Základním statistickým ukazatelem výkonnosti ekonomiky země je hrubý domácí produkt (HDP⁴). Produkční metodou se HDP počítá jako součet hrubé přidané hodnoty jednotlivých institucionálních sektorů nebo odvětví a čistých daní na produkty.

Výdajovou metodou se HDP počítá jako součet konečného užití výrobků a služeb rezidentskými jednotkami (skutečná konečná spotřeba⁵ a tvorba hrubého kapitálu⁶) a salda vývozu a dovozu výrobků a služeb.

HDP = Výdaje na konečnou spotřebu + Tvorba hrubého kapitálu + Vývoz výrobků a služeb - Důvoz výrobků a služeb.

Jelikož každý výdaj v ekonomice je něčím důchodem (příjmem), můžeme produkt vyjádřit jako součet důchodů (nepočítáme-li daně). V tomto případě se využívá metoda důchodová.

HDP = Náhrady zaměstnancům + Daně z výroby a z dovozu - Dotace + Čistý provozní přebytek + Čistý smíšený důchod⁷ + Spotřeba fixního kapitálu.

⁴ **HDP** je celková peněžní hodnota toků statků a služeb vytvořená za dané období (zpravidla 1 rok) výrobními faktory v národním hospodářství bez ohledu na to, kdo je jejich vlastníkem.

⁵ **Skutečná konečná spotřeba** je odvozena prostřednictvím naturálních sociálních transferů od výdajů na konečnou spotřebu domácností, vlády a neziskových institucí sloužících domácnostem.

⁶ **Tvorba hrubého kapitálu** se člení na tvorbu hrubého fixního kapitálu, změnu zásob a na čisté pořízení cenností.

Zaměstnanost

Lidé jsou v ekonomice vždy rozhodujícím výrobním faktorem. Úroveň lidského potenciálu je největším hnacím motorem rozvoje ekonomiky. Zaměstnanost a její struktura ovlivňují ekonomickou výkonnost regionu. Pro sledování zaměstnanosti lze uplatnit různá hlediska. Jde o zaměstnanost podle sektorů ekonomiky či podle odvětví. Pro možnost sledování disparit mezi regiony je v kapitole 4 využit podíl jednotlivých regionů na celkové zaměstnanosti.

Nezaměstnanost

Nezaměstnanost patří mezi nejvýznamnější sociální, ekonomické a politické problémy každé země a k základním charakteristikám hodnocení ekonomiky v regionu. Pro sledování disparit v nezaměstnanosti se využívá ukazatelů míry nezaměstnanosti, dlouhodobé nezaměstnanosti a počtu uchazečů na jedno pracovní místo. Za vážný ekonomický problém je považována dlouhodobá nezaměstnanost, kdy nezaměstnaný nemá práci déle než 1 rok. V takovém případě je velmi těžký návrat zpět do práce.

Míru nezaměstnanosti vypočítáme podle vzorce:

$$u = \frac{U}{EA} * 100$$

u míra nezaměstnanosti,
 U počet nezaměstnaných osob,
 EA počet ekonomicky aktivních obyvatel.

Rakousko, stejně jako Česká republika a ostatní země EU, zakládá metodiku sledující míru nezaměstnanosti na tzv. VŠPS⁸. Toto šetření se realizuje v náhodně vybraném vzorku domácností. Údaje se pak publikují každé čtvrtletí. Údaje poskytované VŠPS jsou vesměs přímo srovnatelné s informacemi, které o problematice trhu práce předkládají mezinárodním organizacím země provádějící obdobná šetření. Od roku 2002 je dotazník VŠPS plně harmonizován se standardem Eurostatu. V tomto ohledu je důležitá klasifikace obyvatelstva z hlediska trhu práce na ekonomicky aktivní obyvatelstvo, tj. zaměstnané a nezaměstnané, a ekonomicky neaktivní obyvatelstvo.

⁷ Čistý smíšený důchod je příjem, který prostřednictvím výrobního využití svých aktiv získávají drobní podnikatelé, resp. domácnosti.

⁸ Výběrové šetření pracovních sil. Zjišťuje se zde aktuální struktura zaměstnanosti podle pohlaví, věku a kvalifikace, odvětví a charakteru zaměstnání respondentů.

2.4 Regiony a integrační procesy

Pod pojmem region většinou rozumíme území vyznačující se určitou vnitřní soudržností, jednotnou kvalitou nebo charakteristikou jevů. Pojetí k regionům lze rozlišit na objektivní nebo subjektivní. Starší objektivní pojetí souvisí s ovlivňováním socioekonomické charakteristiky lidské společnosti prostřednictvím přírodního prostředí. V pojetí subjektivním je region chápán jako model, pomocí kterého můžeme studovat daná území. Regiony můžeme vymezit z hlediska účelového a administrativního.

Účelové regiony jsou vymezovány pro potřeby řešení určitých problémů jako např. pro povzbuzení hospodářského rozvoje dané oblasti, nebo pro zabezpečení ochrany a mohou mít omezenou platnost. Zahrnujeme zde například národní parky, technologické a inovační parky, ale také jednotky NUTS či euroregiony.

Administrativní regiony jsou vymezeny pro účely výkonu státní správy a územní samosprávy, kde důležitou roli hraje časová stabilita regionů. U administrativních regionů rozlišujeme dva typy vztahů – skladebnost⁹ a podřízenost nebo nadřízenost¹⁰.

Z ekonomického pojetí je region nejčastěji chápán jako relativně samostatný ekonomický komplex rozkládající se na určitém teritoriu. Jako ekonomický subjekt musí mít základní vlastnosti:

1. Přírodní podmínky výroby
2. Ekonomické podmínky výroby
3. Výrobní otevřenost
4. Relativní ekonomická samostatnost

Přitom v každém teritoriu můžeme rozpoznat znaky určující strukturu ekonomické aktivity, ekonomickou úroveň, produkční komplexy a vnitřní a vnější vazby.

Region se však nemůže pojímat pouze jako ekonomická oblast. Region je také prostor, kde žijí lidé, jež vnímají jeho realitu a je nutné na něj nahlížet i ve vztahu k sociální integraci.

⁹ **Skladebnost:** vyšší administrativní region je složen z několika celků nižší úrovně.

¹⁰ **Podřízenost:** normy přijaté na vyšší úrovni jsou závazné pro nižší úroveň.

V tomto momentu je region také vzájemný vztah lidí, jeho soudržnost je soudržností těchto osob a jeho vývoj je vývojem lidí – jejich zkušeností, znalostí, schopností reagovat na stávající podmínky a je determinován také jejich vzájemnými vazbami k lidem mimo region. Lidské a kulturní hodnoty se stávají přitažlivými pro ekonomické aktivity okolí do určitého regionu.

Region je tak určitý systém vazeb ekonomických, sociokulturních i psychologických, který je prožíván jedinci v konkrétním geografickém prostoru. [13]

2.5 Statistické členění členských zemí EU – NUTS

V souvislosti s reformou regionální politiky v roce 1988 byla Evropským statistickým úřadem Eurostat vytvořena Nomenklatura evropských statistických územních jednotek – tzv. NUTS (z francouzského Nomenclatures des unites territoriales statistiques). NUTS se dělí na úrovně NUTS 1 až NUTS 3, přičemž hierarchicky vyšší územní jednotky jsou tvořeny určitým počtem hierarchicky nižších územních jednotek. Územní jednotky na úrovni LAU 1 právním předpisem z 5. července 2003 oficiálně přebírají kódy od dřívějších jednotek NUTS 4 a místo jednotek NUTS 5 existují jednotky LAU 2.

Tab. 2.3: Doporučené meze počtu obyvatel pro územní jednotky NUTS

Statistická jednotka	Nejnižší počet obyvatel	Nejvyšší počet obyvatel
NUTS 1	3 000 000	7 000 000
NUTS 2	800 000	3 000 000
NUTS 3	150 000	800 000

Zdroj: Český statistický úřad

Rozdělení území jednotlivých států EU na regiony vychází zejména ze zásady finanční solidarity, kdy značná část prostředků, které členské státy odvádějí do rozpočtu Společenství je určena pro znevýhodněné sociální skupiny méně prosperujících regionů.

Na základě statistických indikátorů – především hrubého domácího produktu na obyvatele – jsou jednotlivé regiony (zejména územní jednotky NUTS 1 a 2) oprávněné

k přijímání pomoci ze strukturálních fondů a Kohezního fondu a jsou zařazovány pod jednotlivé prioritní cíle politiky hospodářské a sociální soudržnosti.

Aktuální klasifikace NUTS platná od 1. ledna 2008 do 31. prosince 2011 uvádí v rámci Evropské unie 97 regionů na úrovni NUTS 1, 271 regionů na úrovni NUTS 2 a 1303 regionů na úrovni NUTS 3. Ve sledovaném Rakousku byly regiony NUTS vymezeny v letech 1991 - 1992 pod vedením rakouského statistického úřadu – Statistik Austria.

Tab. 2.4: Úrovně NUTS v Rakousku, ČR a EU27

Region	Rakousko		Česká republika		EU27
	Název	Počet	Název	Počet	Počet
NUTS 1	Skupiny spolkových zemí (Gruppen von Bundesländern)	3	Stát	1	97
NUTS 2	Spolkové země (Bundesländern)	9	Regiony soudržnosti	8	271
NUTS 3	Skupiny politických okresů (Gruppen von politischen Bezirken)	35	Kraje	14	1 303
LAU 1	-	-	Okresy	76	-
LAU 2	Obce (Gemeinden)	2 357	Obce	6 251	-

Zdroj: Eurostat, ČSÚ, vlastní zpracování

Úrovní NUTS 0 odpovídá členský stát EU, tedy Rakousko. Na úrovni NUTS 1 je dle výše uvedené tabulky Rakousko rozděleno do tří jednotek (skupin spolkových zemí) – Východní Rakousko (Ostösterreich), Jižní Rakousko (Südösterreich) a Západní Rakousko (Westösterreich).

V České republice této úrovni odpovídá stát. Na regionální úrovni NUTS 2 jsou reprezentovány spolkové země Rakouska, jichž je 9 (Vídeň, Dolní Rakousko, Horní Rakousko, Štýrsko, Tyrolsko, Korutany, Salcburk, Vorarlbersko a Burgenland). Počet těchto regionů v Rakousku se jen o jedno území liší od počtu regionů soudržnosti v České republice. Tento fakt usnadňuje následnou komparaci mezi jednotlivými regiony, protože velikosti těchto regionů jsou srovnatelné.

Regionů NUTS 3 je v Rakousku celkem 35. Jedná se zejména o skupiny politických či soudních okresů. Úroveň LAU 1 v Rakousku odpovídá regionům NUTS 3 a mezi regiony LAU 2 zahrnujeme obce. Z výše uvedené tabulky je zřejmé, že počet obcí v České republice

výrazně převyšuje počet obcí v Rakousku. Česká republika je charakteristická rozdrobenou sídelní strukturou s historicky daným vysokým počtem obcí.

Kompletní přehled všech regionů patřících do rakouských územních jednotek NUTS jsou doloženy v příloze č. 1. Pro potřeby tohoto zpracování se dále bude práce zabývat především úrovní NUTS 2.

3 Geopolitická charakteristika státu

Geopolitická charakteristika státu zahrnuje prostorovou i politickou dimenzi. Prostorová dimenze je zaměřena především na geografickou charakteristiku Rakouska a politická dimenze zahrnuje vnitropolitický systém, integrační proces Rakouska a jeho mezinárodní spolupráci.

3.1 Územně správní členění státu

Tab. 3.1: Základní údaje o Rakousku

Oficiální název státu	Republik Österreich Republika Rakousko
Státní zřízení	Spolková republika
Hlavní město	Vídeň
Rozloha	83 878 km ²
Počet obyvatel (1.1 2010)	8 375 290
Hustota zalidnění	98 ob. / km ²
Úřední jazyk	němčina
Měna	EURO

Zdroj: Statistik Austria, vlastní zpracování

Obr. 3.2: Vlajka Rakouska

Obr. 3.3: Státní znak Rakouska

Rakousko, oficiální název Republika Rakousko, patří v rámci EU mezi střední státy a má rozlohu 83 878 km². Je tedy poněkud menší než například Portugalsko a Maďarsko, na druhou stranu rozsáhlejší než Česká republika. Nachází se v jižní části střední Evropy. Republika sdílí hranice na severu s Německem a Českou republikou, se Slovenskou republikou a Maďarskem na východě, na jihose Slovinskem a Itálií a se Švýcarskem a Lichtenštejnskem na západě.

Rozloha Rakouska je v porovnání s Českou republikou o 5 000 km² větší, obyvatel má však o necelé 2 miliony méně. Je to způsobeno převážně odlišnou strukturou povrchu.

Rakousko patří k nejhornatějším zemím Evropy. 2/3 povrchu tvoří Východní Alpy a velká část území je z důvodu vysoké nadmořské výšky neobyvatelná.

Od 1. 3. 2002 je výhradním platidlem 1 euro. Úředním jazykem je němčina. Rakušané hovoří hornoněmeckými dialekty (dolnoalemanským, středněbavorským a dolnobavorským), které se dosti odchyľují od spisovného německého jazyka. Vlivem výrazných dialektů je do značné míry poznamenána i rakouská spisovná němčina.

Rakouská krajina se vyznačuje velmi pestrrou rozmanitostí. Mezi hlavní krajinné prvky patří rulové a žulové vrchoviny Českého masívu, úpatí Alp a Karpaty, Alpy, Vídeňská pánev a příhraniční oblast maďarské nížiny. Největší jezero je Bodamské, které Rakousko sdílí společně s Německem a Švýcarskem. Toto jezero má rozlohu 538,5 km² a je 252 m hluboké. Největší hora Rakouska se nazývá Grossglockner a měří 3 798 m. Leží na hranici východního Tyrolska a Korutan.

Rakouské podnebí je svým charakterem přechodné mezi oceánským a kontinentálním. Na západě převládá oceánské klima s typickými vlhkými západními větry a směrem na východ srážky stále více klesají a převládá zde spíše kontinentální klima, pro které jsou typická horká léta a studené zimy. Kromě těchto faktorů, je také místní podnebí silně ovlivněno nadmořskou výškou, ve které se daná oblast nachází.

3.2 Politický vývoj a vnitropolitický systém

Vnitropolitická charakteristika popisuje současný politický systém země. Uvádí složení vlády a hlavní politické strany. Na současný politický systém má bezprostřední vliv historický vývoj Rakouska.

Už od dávných dob bylo Rakousko důležitou dopravní smyčkou, místem nespočtu bitev a válek. Bylo osidlováno invazemi nejrůznějších kmenů. Mezi nejpočetnější patřili Keltové, Římané, Germáni a Slované. Poté se stalo Rakousko součástí rozlehlé Římské říše. Po jejím pádu zemi osídlili hlavně bavorské a slovanské kmeny. V roce 778 dobyl území Karel Veliký, který nechal vybudovat první hranice na území dnešního Horního a Dolního Rakouska, aby tak zabránil nájezdům Avarů. Za jeho vlády se na území Rakouska rozšířilo

křesťanství a začala silná germanizace. Po Karlově smrti území brzo padlo do rukou Slovanů, Maďarů a později císaři Ottovi I. Ten obnovil hranice a zemi připojil k Bavorsku. Jedenácté a dvanácté století se neslo ve znamení feudalismu a díky Dunaji, který se stal důležitou dopravní tepnou, začala vznikat první obchodní města.

Až v roce 1278 se k moci dostávají Habsburkové, jejichž území se v průběhu století rozšiřovalo tak, až se stali vládci téměř celé střední Evropy. Nutnost spravovat tak velké území donutila Habsburky k vybudování centra Rakouské monarchie ve Vídni roku 1521. Z Rakouska se však pomalu stával moderní stát, který dosáhl největšího rozkvětu za vlády císařovny Marie Terezie (1740 - 1780). Moderní rozvoj zastavily až napoleonské války a prohra v rakousko-pruské válce, která skončila ustanovením Rakouska-Uherska. Další rozmach monarchie ukončil atentát na císařova synovce Františka Ferdinanda d'Este v červnu roku 1914. O měsíc později vyhlásilo Rakousko-Uhersko Srbsku válku, která trvala čtyři roky. Habsburská monarchie skončila 12. 12. 1918 a stejným datem vznikla Rakouská republika.

V roce 1938 se Rakousko pod nátlakem Německa zařadilo pod Hitlerovu Třetí říši a bylo obsazeno německými vojsky. Po druhé světové válce bylo Rakousko rozděleno na čtyři okupační zóny. Nezávislost země byla obnovena na základě státní smlouvy z 15. května 1955 a usnesení o neutralitě. Roku 1960 bylo Rakousko přijato do Rady Evropy a připojilo se k Evropskému sdružení volného obchodu (EFTA). V listopadu 1994 Národní rada ratifikovala smlouvu o přistoupení země k Evropské unii.

Rakousko je podle ústavy z roku 1920 spolkovou parlamentní republikou. Republika je budována na federativním principu. Právní základ Rakouské republiky tvoří spolková ústava, státní smlouva z roku 1955 a zákon o neutralitě země z téhož roku. Hlavou státu je spolkový prezident volen na šest let v přímých volbách. Od 8. července 2004 je rakouským spolkovým prezidentem Heinz Fischer, který byl v roce 2010 znovuzvolen, a jeho druhé funkční období by mělo trvat do roku 2016.

Vláda je tvořena spolkovým kancléřem, vicekancléři a ministry, kteří jsou zodpovědní za jednotlivé resorty. Spolkový kancléř je jmenován prezidentem, on sám už pak vybírá jednotlivé ministry a vicekancléře. Kancléřem vybraní ministři jsou do funkce oficiálně

jmenování prezidentem. Od roku 2008 vládne v Rakousku velká koalice dvou nejsilnějších stran SPÖ¹¹ a ÖVP¹² v čele s Wernerem Faymannem jako spolkovým kancléřem. Vedle spolkové vlády má každá spolková země svou zemskou vládu, v jejímž čele stojí zemský hejtman (Landeshauptmann).

Zákonodárnou moc na celorepublikové úrovni v Rakousku reprezentuje dvoukomorový parlament, jenž je složený z Národní rady a Spolkové rady. Dolní komora (Národní rada) je všeobecným zastupitelským orgánem (reprezentuje všechny občany Rakouska) a působí v něm 183 poslanců. Horní komora (Spolková rada) reprezentuje kraje, které také do tohoto tělesa vybírají své zástupce. Počet zástupců v horní komoře určuje prezident, a to vždy na základě výsledků sčítání lidu. Od roku 2002 je ve Spolkové radě 62 spolkových zástupců. Zákonodárným orgánem každé spolkové země je zemský sněm, který je jednokomorový. Příležitostně se schází také Spolkový sněm, který dohromady tvoří zástupci horní i dolní komory. Spolkový sněm volí prezidenta, hlasuje o vyhlášení referenda ve věci odvolání prezidenta, vydání prezidenta k trestnímu stíhání, vydání prezidenta Ústavnímu soudu a vyhlášení války.

3.3 Integrační proces a mezinárodní spolupráce

Rakousko patřící mezi menší vyspělé evropské země vstoupilo do nejtěsnějších forem evropské integrace později než většina západoevropských zemí – tedy v roce 1995. Poté spolu s Finskem vstoupily do eurozóny v tzv. první vlně v roce 1999.

Po druhé světové válce se Rakousko v roce 1955 stalo nezávislým demokratickým státem a téhož roku v říjnu přijalo již zmíněný ústavní zákon o trvalé neutralitě. Tato skutečnost zemi dlouhodobě předurčovala k určitému odstupu od integračních snah řady západoevropských zemí. Přesto republika v rámci svého limitu směřovala k aktivní spolupráci se zeměmi západní Evropy. V politické sféře se stalo roku 1955 členem Organizace spojených

¹¹ **Sociálně demokratická strana Rakouska (SPÖ)** založena r. 1889 Viktorem Adlerem. Hlavní akcent klade na sociální aspekt hospodářského růstu. Předsedou strany je Werner Faymann, současný kancléř.

¹² **Rakouská lidová strana (ÖVP)**. Založena v dubnu 1945 v návaznosti na demokratický proud v meziválečné straně křesťanskosociální. Strana tzv. "středního stavu" - malých a větších podnikatelů, zemědělců, státních úředníků. Předsedou je Josef Pröll, stávající vicekancléř a ministr financí.

národů a v roce 1956 přijalo členství v Radě Evropy. Jednalo se však často o spolupráci formálně neutrální při řešení mezinárodních konfliktů.

Rakousko bylo v době přípravy na vstup do Evropské unie zemí s vysokou ekonomickou úrovní, která byla navíc příznačná i v dlouhodobějším historickém horizontu. Základní motivací země pro vstup do Evropské unie byl zejména zájem zapojit se plně do evropského integračního procesu a v samotném období vstupu pak s konkrétním zájmem zapojit se intenzivněji do vnitřního trhu a připravit se na účast v Evropské hospodářské a měnové unii. Vzhledem k typu své ekonomiky usilovalo Rakousko o co nejtěsnější ekonomické vztahy se západoevropskými zeměmi, do nichž směřovala naprostá většina exportu. Rakouská republika se tak stala již v době před vstupem do Evropské unie zemí ekonomicky úzce provázanou se zeměmi Evropského společenství volného obchodu (jehož členem je od roku 1960) a zanedlouho také se zeměmi Evropského hospodářského společenství (na základě dohody o volném obchodu s průmyslovými výrobky z roku 1973). Těsně před vstupem do EU se pak stala i členem Evropského hospodářského prostoru. [6]

Rakousko podalo přihlášku ke vstupu do Evropského společenství v červenci roku 1989. Politické změny ve střední a východní Evropě na počátku devadesátých let předvstupní situaci a přípravu státu na členství v Evropských společenstvích velmi usnadnily, protože zcela potlačily význam jeho formálně trvající neutrality. Oficiálním členem EU se Rakousko stalo 1. 1. 1995 a od 1. 1. 1999 je členem Evropské hospodářské a měnové unie. Je součástí Evropského systému centrálních bank a k 1. 1. 2002 přešlo na euroměnu. Po svém vstupu do EU získalo pozorovatelský statut v zemích Evropské unie. Dne 10. 2. 1995 se podpisem rámcové dohody připojilo Rakousko k programu Partnerství pro mír¹³. Aktivní roli hraje republika rovněž v rámci OBSE¹⁴. K Schengenské dohodě¹⁵ se připojila 27. října 1997. Po nové vlně rozšíření Schengenu zodpovídá od prosince 2007 za bezpečnost vnější hranice EU již pouze na 201,3 km dlouhém úseku vůči Švýcarsku a Lichtenštejnsku.

¹³ **Partnerství pro mír** je program NATO, který si klade za cíl zintenzivnit politickou a vojenskou spolupráci v celé Evropě, snížit míru ohrožení a v neposlední řadě posílit spolupráci a důvěru mezi zúčastněnými státy.

¹⁴ **Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě** přispívá aktivně ke snahám o včasné varování a k prevenci konfliktů, zvládání krizí a následné rehabilitaci po konfliktech. Má celkem 56 účastnických států.

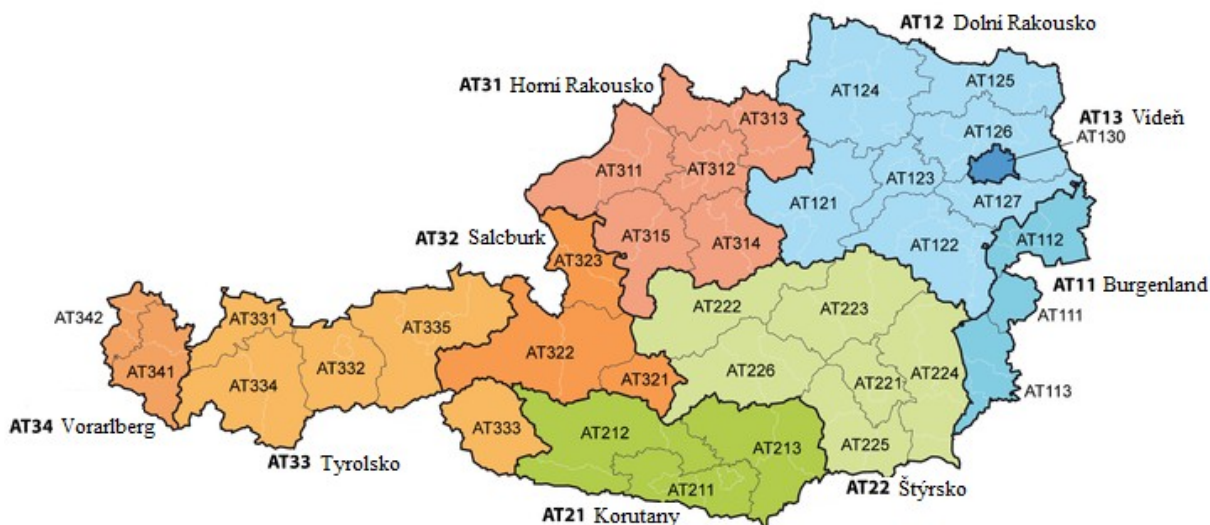
¹⁵ **Schengenská dohoda** umožňuje společný hraniční režim a společnou imigrační politiku. Byla základem pro všeobecné zrušení celních a pasových kontrol na hranicích vnitřních EU, čímž se vytvořil tzv. Schengenský prostor.

Rakousko má eminentní zájem na zachování Vídně jako jednoho ze sídel OSN. Ve Vídni také sídlí IAEA (Mezinárodní agentura pro atomovou energii), UNIDO (Organizace OSN pro průmyslový rozvoj), UNDCP (Program OSN pro kontrolu drog a prevenci kriminality), UNOOSA (Úřad OSN pro kosmické záležitosti) a regionální úřady dalších organizací.

3.4 Spolkové země Rakouska – Regiony NUTS 2

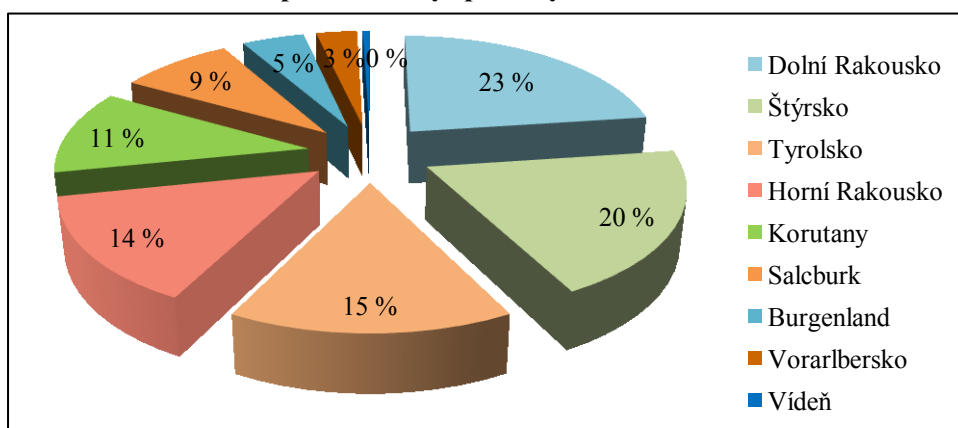
Rakousko je členěno na spolkové země, kterých je celkem devět: Burgenland, Dolní Rakousko, Vídeň, Korutany, Štýrsko, Horní Rakousko, Salcburk, Tyrolsko, a Vorarlbersko.

Obr. 3.4: Mapa regionů NUTS 2 v Rakousku

Zdroj: Statistik Austria

Graf 3.5: Procentuální podíl rozlohy spolkových zemí na celkové rozloze Rakouska

Zdroj: Statistik Austria, vlastní zpracování

Z tabulky 3.6 a grafu procentuálního podílu jednotlivých spolkových zemí na celkové rozloze Rakouska je patrné, že největší prostor zaujímá spolková republika Dolní Rakousko a Štýrsko, které společně tvoří 43 % rozlohy Rakouska. Nejmenší podíl na celkové rozloze země má Burgenland, Vorarlbersko a hlavní město Vídeň.

Tab. 3.6: Základní charakteristika rakouských regionů NUTS 2 k 1.1 2010

Kód	NUTS 2/stát původní název	NUTS 2/stát český název	Počet obyvatel	Počet obyvatel (muži)	Počet obyvatel (ženy)	Rozloha (km ²)	Hustota zalidnění (ob./km ²)
AT11	Burgenland	Burgenland	283 965	138 862	145 103	3 962	72
AT12	Niederösterreich	Dolní Rakousko	1 607 976	787 594	820 382	19 186	84
AT13	Wien	Vídeň	1 698 822	812 867	885 955	415	4 097
AT21	Kärnten	Korutany	559 315	271 360	287 955	9 538	59
AT22	Steiermark	Štýrsko	1 208 372	590 320	618 052	16 401	74
AT31	Oberösterreich	Horní Rakousko	1 511 238	693 345	717 893	11 979	118
AT32	Salzburg	Salcburk	529 861	257 311	272 550	7 156	74
AT33	Tirol	Tyrolsko	706 873	345 723	361 150	12 640	56
AT34	Vorarlberg	Vorarlbersko	368 868	181 711	187 157	2 601	142
AT	Österreich	Rakousko	8 375 290	4 079 093	4 296 197	83 878	100

Zdroj: Statistik Austria, vlastní zpracování

AT11: Burgenland

Burgenland je nejvýchodnější a třetí nejmenší rakouskou spolkovou zemí. Hlavním městem této oblasti je Eisenstadt. Sousedí na severu se slovenským Bratislavským krajem, na východě s Maďarskem a na západě se spolkovými zeměmi Štýrskem a Dolními Rakousy. Na jihu sdílí hranice malého území se Slovinskem. Burgenland je součástí Euroregionu Centroepe.

Burgenland je nejmladší rakouskou spolkovou zemí a je v Rakousku ekonomicky nejzaostalejším regionem. Od roku 1995 spadá Burgenland jako jediný region NUTS 2 v Rakousku pod Cíl 1 „konvergence“ v rámci evropské regionální politiky. Za posledních 10 let oblast zažívá hospodářský růst. Prakticky celá spolková země Burgenland je zaměřena převážně na zemědělskou výrobu.

AT12: Niederösterreich – Dolní Rakousko

Dolní Rakousko leží na severovýchodě a je nejrozsáhlejší spolkovou zemí. Svým územím obklopuje Vídeň, jež byla jeho součástí až do roku 1921. Hlavním městem této spolkové země je St. Pölten. Severozápadně a severně hraničí s českým Jihomoravským

krajem, severovýchodně se Slovenskem – Bratislavským krajem. V rámci Rakouska sousedí na západě se Štýrskem a na jihovýchodě s Burgenlandem.

Ráz krajiny od západu k východu výrazně ovlivňuje existence evropského veletoku Dunaje, v jehož okolí převažují nížiny. Na Severovýchodě území převažují vrchoviny, na jihu se tyčí Alpy. V rámci území Dolního Rakouska se výrazně odlišuje tzv. lesní část (Waldviertel) a vinná část (Weinviertel). Je to oblast s největším množstvím obdělávané zemědělské půdy.

AT13: Wien - Vídeň

Vídeň je hlavním městem Rakouska. Se svými 1,7 miliony obyvatel je nejlidnatějším městem republiky a desátým největším městem EU. Region je nejmenší spolkovou zemí Rakouska. Vídeň sousedí pouze s jednou spolkovou zemí – Dolním Rakouskem, které jej obklopuje.

Historické centrum Vídně bylo v roce 2001 zapsáno na Seznam světového dědictví UNESCO. Region je centrem významných mezinárodních organizací jako např. OPEC¹⁶, OBSE, IAEA. V rámci EU je Vídeň jednou z nejbohatších oblastí. Současně je nejvýznamnějším kulturním, politickým a hospodářským centrem země. Hlavní město je také centrem rakouského vzdělávání a nachází se zde mnoho vysokých škol, odborných škol a gymnázií.

AT21: Kärnten - Korutany

Korutany jsou nejjižnější spolkovou zemí. Hlavním městem je Klagenfurt. Na jihu hraničí se Slovinskem a Itálií na východě a se spolkovými zeměmi Tyrolskem, Salcburkem a Štýrskem. Korutany je hornatou zemí s množstvím rekreačních možností a historických památek.

Místní průmysl je především hutní, těžební (rudy železa, barevných kovů, hnědé uhlí), strojírenský a textilní.

¹⁶ OPEC (Organizace zemí vyvážejících ropu) je mezivládní organizace sdružující 12 zemí exportujících ropu.

AT22: Steiermark – Štýrsko

Štýrsko leží na jihovýchodě Rakouska. Hraničí se Slovinskem a se spolkovými zeměmi - Horní Rakousko, Dolní Rakousko, Salcburk, Burgenland a Korutany. Hlavním městem je Štýrský Hradec (Graz). Dle rozlohy je Štýrsko druhou největší spolkovou zemí Rakouska.

Region má jedny z nejrozsáhlejších lesních ploch Rakouska. Hospodářsky nejvýznamnější je zpracování a těžba nerostných surovin.

AT31: Oberösterreich – Horní Rakousko

Horní Rakousko se nachází na obou březích Dunaje. Metropolí této spolkové země je Linz (německy Linz), ležící na Dunaji. Západním sousedem regionu je Spolková republika Německo. Na severu sdílí státní hranice s Českou republikou.

Horní Rakousko je jedním z center rakouského průmyslu. Hlavními průmyslovými odvětvími jsou kovovýroba, výroba dopravních prostředků a chemický průmysl. Spolková země je také vyhledávaným centrem cestovního ruchu.

AT32: Salzburg - Salcburk

Salcburk leží v Alpách a sousedí s německou spolkovou republikou, Itálií a spolkovými zeměmi Horním Rakouskem, Štýrskem, Tyrolskem a Korutany. Hlavním městem je Salzburg.

Hlavní město je v rámci spolkové země také nejvýznamnějším ekonomicko-kulturním centrem a je zde soustředěna velká část obchodu, služeb a turismu spolkové země.

AT33: Tirol - Tyrolsko

Tyrolsko leží mezi Spolkovou republikou Německo na severu a Itálií na jihu. Hlavním městem je Innsbruck.

Tyrolsko patří mezi nejnavštěvovanější spolkové země. Pro tuto oblast jsou charakteristické Alpy, ve kterých jsou velmi populární lyžařská střediska. Region je také sídlem moderního průmyslu.

AT34: Vorarlberg - Vorarlbersko

Vorarlbersko je nejzápadnější částí Rakouska a z hlediska počtu obyvatel zároveň druhou nejmenší zemí, sousedící s Německem, Švýcarskem a Lichtenštejnském. Metropolí země je Bregenz.

Celé území se rozkládá v Alpách na pravém břehu řeky Rýn. Vorarlberg je druhou nejprůmyslovější spolkovou zemí s nejsilnější vývozní orientací. Dnes zde dominuje především strojírenský a elektrotechnický průmyslu a cestovní ruch.

4 Sociální odlišnosti regionů NUTS 2

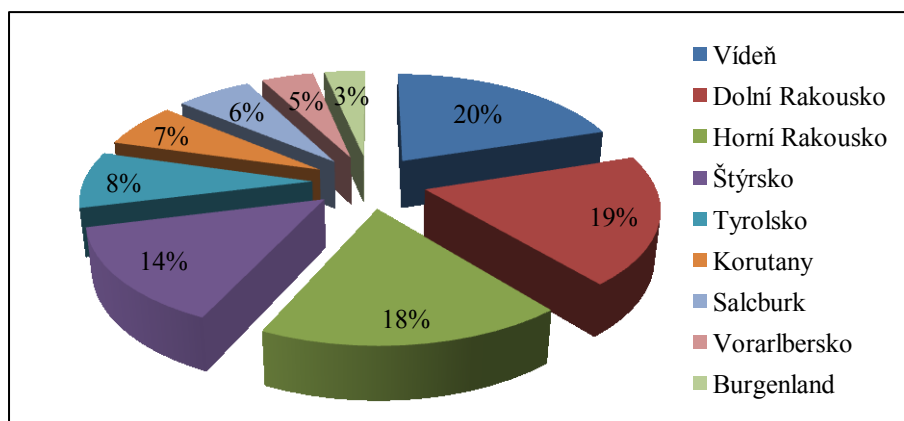
Sociální sféra spoluvytváří podmínky pro podnikání. Výsledky podnikání se pak promítají do životní úrovně obyvatel a ovlivňují celkové sociální klima společnosti. Kvalita života v regionech je ovlivňována mnoha faktory, které se navzájem podmiňují.

Oddělit od sebe ekonomické a sociální faktory je nejen v teorii, ale i v praxi velmi nesnadné. Každý jev zpravidla zahrnuje obě tyto dimenze a záleží na úhlu pohledu, který pro daný účel převládá. Analýza sociálních faktorů a demografického vývoje je důležitým podkladem pro rozbor dalších, převážně ekonomických trendů.

4.1 Populační struktura a vývoj

K 1. 1. 2010 dosahovalo Rakousko počtu 8 375 290 obyvatel. Ve světě se tak dle počtu obyvatel řadí na 82. místo, v Evropě na místo 20.

Tab. 4.1: Podíl obyvatel regionů NUTS 2 v Rakousku na celkovém počtu, k 1.1 2010

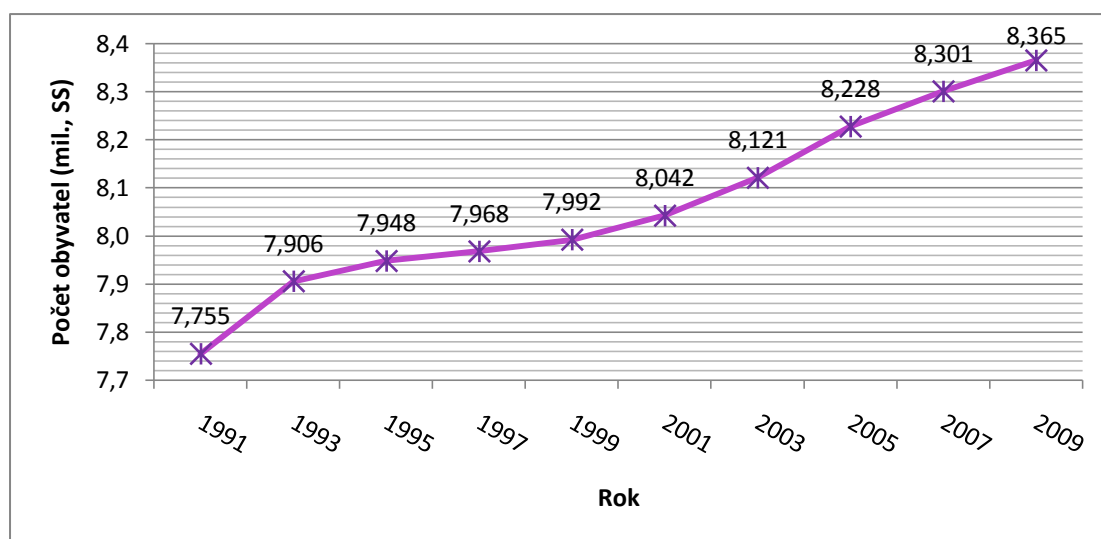
Zdroj: Statistik Austria, vlastní zpracování

Největší částí se na celkovém počtu obyvatel v Rakousku podílí zejména Vídeň, Dolní Rakousko a Horní Rakousko, které dohromady tvoří 57 % rakouské populace. Z těchto spolkových zemí má nejvyšší podíl obyvatel Vídeň, které je zároveň nejmenším regionem NUTS 2. Tato skutečnost způsobuje vysokou hustotu zalidnění, která je pro hlavní města typická. V roce 2010 činila hustota zalidnění ve Vídni 4 097 ob./km², což mnohonásobně převyšuje celorepublikový průměr 98 ob./km². K dalším populačně největším městům Rakouska patří město Graz (250 000 ob.), Linz (190 000 ob.), Salzburg (150 000 ob.) a

Innsbruck (117 000 ob.). Všechna ostatní města mají počet obyvatel nižší než 100 000. Následující spolkovou zemí s významným podílem populace je Štýrsko se 14 %. Ostatní spolkové země se účastní s podílem nižším než 10 %. Regiony s nejmenším počtem obyvatel jsou k 1. 1. 2010 Vorarlbersko s 368 898 a Burgenland s 283 965 obyvateli.

Co se týče vývoje počtu obyvatel, existuje v Rakousku dlouhodobý pozitivní trend. V grafu 4.2 je znázorněn trvalý růst hodnot od roku 1991 do roku 2009. Za sledovaných 19 let vzrostla populace v Rakousku o více než 610 000 obyvatel.

Graf 4.2: Vývoj počtu obyvatel v Rakousku od roku 1991

Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování

Růst populace se v jednotlivých regionech NUTS 2 vyznačuje mnohými disparitami. Tab. 4.3 nám konkretizuje vývoj a příčiny změn v počtu obyvatel mezi posledními dvěma uskutečněnými cenzy. Je patrné, že na nárůstu populace má největší podíl migrace. Od roku 1991 do roku 2001 byl zaznamenán nejvyšší růst migračního salda v Dolním Rakousku (5,1 %). Tento stav není ničím neobvyklým. Dolní Rakousko obklopuje hlavní město Vídeň, proto je tento region pro přistěhovalce velmi atraktivní. Dalšími spolkovými zeměmi s nárůstem migračního salda vyšším než 2,5 % je Burgenland a Vídeň. Spolkové země se záporným migračním saldem jsou pouze dvě – Vorarlbersko a Štýrsko. Tyto záporné hodnoty mohou značit o neatraktivnosti regionů pro imigranty.

Přirozený přírůstek se na celkovém růstu v počtu obyvatel podílí jen mírně pozitivně. Průměrně za sledovanou dekádu vzrostl počet obyvatel díky přirozenému přírůstku o 0,89 %.

Přirozený přírůstek vyšší, než 4 % byl dosažen v Salcburku, Tyrolsku a Vorarlbersku. V Korutanech, Štýrsku a Horním Rakousku jsou tyto hodnoty mírně pozitivní. Záporný přirozený přírůstek je v Burgenlandu, Dolním Rakousku a Vídní.

Celkově vzrostl počet obyvatel od roku 1991 nejvíce v Tyrolsku (7,1 %), Salcburku (6 %) a Vorarlbersku (5,7 %). K poklesu obyvatel došlo pouze v jednom regionu NUTS 2 – ve Štýrsku (-0,4 %).

Tab. 4.3 :Vývoj počtu obyvatel a přirozené měny (cenzy 1991 a 2001)

NUTS 2/stát	Počet obyvatel (1991)	Počet obyvatel (2001)	Změna počtu obyvatel od roku 1991		
			Celkem (%)	Přirozený přírůstek (%)	Migrační saldo (%)
Burgenland	270 880	277 569	1,35	-2,47	3,82
Dolní Rakousko	1 473 813	1 545 804	4,42	-0,68	5,10
Vídeň	1 539 848	1 550 123	0,67	-1,87	2,54
Korutany	547 798	559 404	1,78	1,36	0,42
Štýrsko	1 184 720	1 183 303	-0,39	0,11	-0,50
Horní Rakousko	1 333 480	1 376 797	3,88	2,97	0,91
Salcburk	482 365	515 327	6,00	4,63	1,38
Tyrolsko	631 410	673 504	7,11	5,02	2,09
Vorarlbersko	331 472	351 095	5,73	5,95	-0,22
Rakousko	7 795 786	8 032 926	3,04	0,89	2,15

Zdroj: Statistik Austria, census 1991 a 2001

Začátkem roku 2010 bylo v Rakousku celkem 895 000 cizinců, což je necelých 11 % populace. Celková migrace je ze 2/3 tvořena především vnitřní migrací, tedy migrací mezi jednotlivými regiony Rakouska. Zbylou 1/3 tvoří přistěhovalci z řad cizinců. Rakousko je demokratickou zemí se stabilním politickým systémem, plně respektující lidská práva. V rakouské republice se jedná o imigranty ze zemí Evropské unie, ze zemí bývalé Jugoslávie a z Turecka.

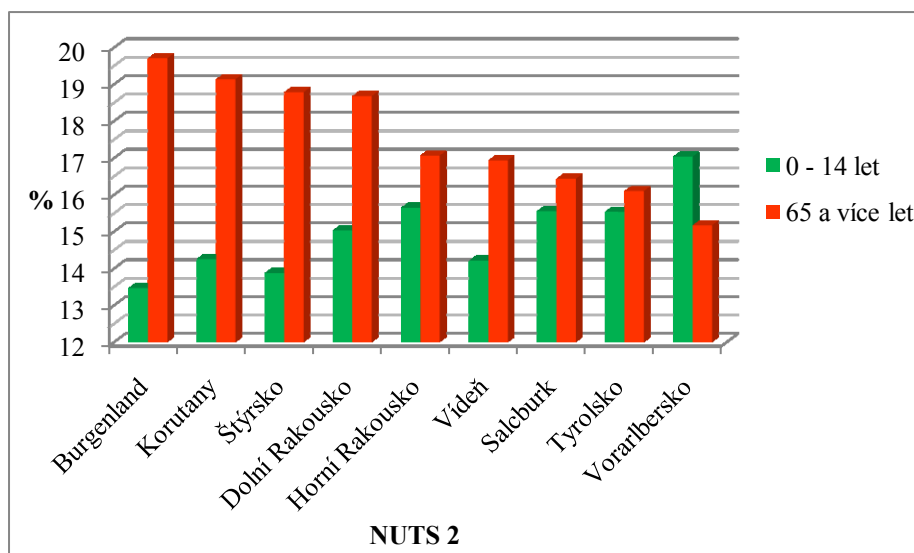
4.2 Věková struktura obyvatelstva

1. 1. 2010 žilo v Rakousku 1,245 milionů dětí a mladistvých (do 15 let), což odpovídá 15 % celkové populace. Obyvatel v postproduktivním věku (nad 65 let) bylo k 1. 1. 2010 1,476 milionů, tedy 17,6 % z celkového počtu obyvatel. Vyšší hodnota obyvatel

v postproduktivním věku než v předproduktivním poukazuje na tzv. demografické stárnutí obyvatel Rakouska. Tento trend v současnosti typický pro většinu vyspělých států ve střední Evropě.

Graf 4.4 konkretizuje skladbu obyvatel v předproduktivním a postproduktivním věku v regionech NUTS 2.

Graf 4.4: Podíl počtu obyvatel ve věku 0 až 14 a 65 a více let na celkovém počtu obyvatel jednotlivých NUTS 2 (1. 1. 2010)

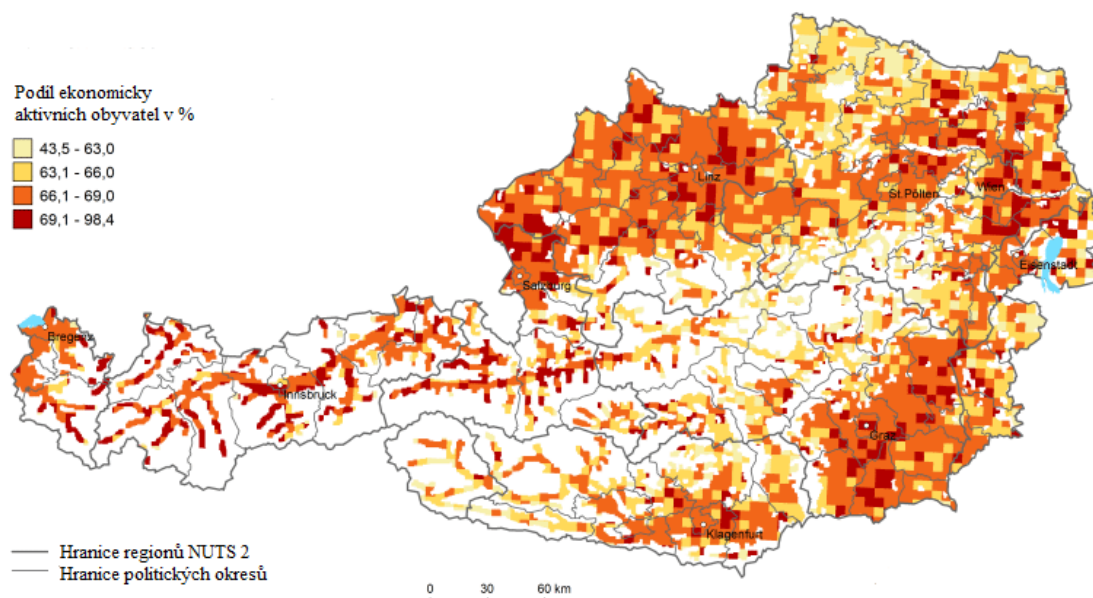

Zdroj: Statistik Austria, vlastní zpracování

Nejvyšší počet dětí a mladistvých byl zaznamenán ve Vorarlbersku, Horním Rakousku, Tyrolsku a Salcburku. Je to způsobeno především růstem míry přirozeného přírůstku, ale také pokračujícím růstem imigrace mladých lidí a rodin ze zahraničí do již zmíněných regionů. Regiony s nejnižší složkou obyvatel v předproduktivním věku jsou Burgenland, Štýrsko, Vídeň a Korutany. Obyvatel starších 65 let je výrazně nejvíce v Burgenlandu, Korutanech, Štýrsku a Dolním Rakousku, kde jsou hodnoty tohoto ukazatele vyšší než 18,5 %. V těchto regionech počet obyvatel v důchodovém věku výrazně převyšuje počet obyvatel dětské složky a vyznačují se demografickým stárnutím. V Rakousku je pouze jedna spolková země, která má pozitivní stav ve skladbě obyvatel, a tou je Vorarlbersko. Ve Vorarlbersku dosahuje podíl obyvatel v předproduktivním věku 17 % a v postproduktivním věku 15 %.

Podle obrázku 4.5 zaměřeného prostorové rozmístění ekonomicky aktivních obyvatel v Rakousku je nejvyšší počet těchto osob v hlavních městech jednotlivých regionů a v regionech příhraničních. Zejména pak v Horním Rakousku, které sdílí hranice s Německem a na východě Dolního Rakouska, které obklopuje již zmíněnou Vídeň. Vysoká koncentrace obyvatel v produktivním věku je také na jihovýchodě Štýrska. V mapě je světlou barvou znázorněna oblast s nejmenším počtem ekonomicky aktivních obyvatel. Jedná se převážně o hornatou oblast Alp a tudíž místa, která jsou pro větší alokaci průmyslu a služeb nevhodná.

Obr. 4.5: Věková struktura – Ekonomicky aktivní obyvatelé (15 – 64 let) v roce 2010

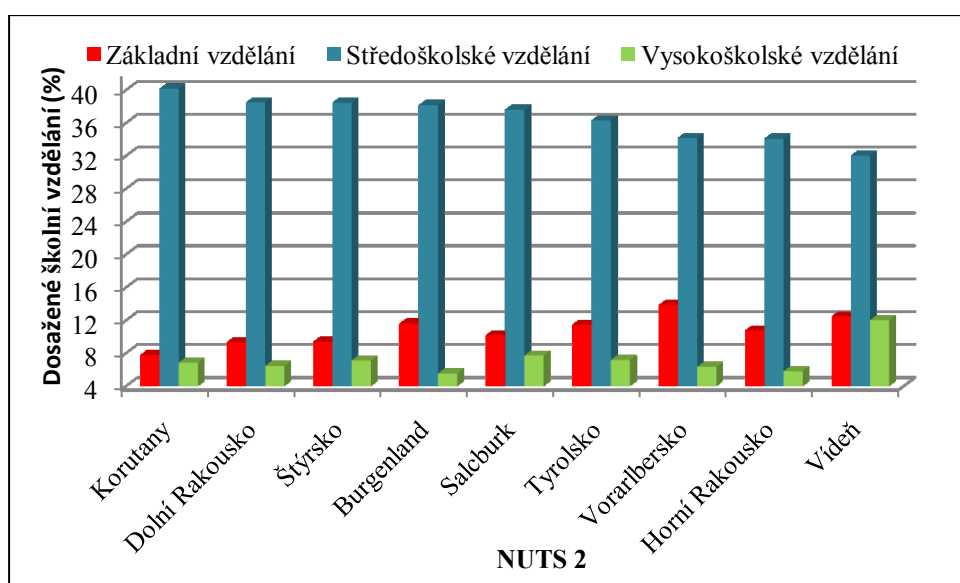
Zdroj: Statistik Austria

4.3 Vzdělanostní struktura obyvatel

Rakouský vzdělávací systém je velmi podobný vzdělávacímu systému ve Švýcarsku nebo Německu. Pro rakouský vzdělávací systém je typické čtyřleté primární vzdělání, po kterém následuje sekundární vzdělání rozdělené do dvou částí. 5. – 8. stupeň první části sekundárního vzdělání zahrnuje studium na základní škole či nižším cyklu gymnázia. V 9. stupni si volí studení tří až pětiletou možnost studia na: odborné školy, odborná učiliště, školení pro zdravotníky, odborné střední školy, vyšší úrovně střední školy a jiné. V návaznosti na všeobecné a odborné střední vzdělání je pak také možnost studovat na univerzitě či vysoké škole.

Pro potřeby vytvoření grafu 4.6 vzdělanostní struktury obyvatel mezi 25 až 64 lety v rakouských regionech NUTS 2 jsou data vzdělanostní struktury rozdělena do tří základních kategorií – základní vzdělání, středoškolské vzdělání a vysokoškolské vzdělání. Základní vzdělání zahrnuje čtyřletou povinnou školní docházku a 5. – 9. stupeň sekundárního vzdělání. Do středoškolského vzdělání spadají tři až pětileté odborné školy. Vysokoškolské vzdělání obsahuje studium na univerzitách a vysokých školách.

Graf 4.6: Podíl obyvatel od 25 do 64 let na jednotlivých stupních vzdělání v regionech NUTS 2 v roce 2008

Zdroj: Statistik Austria, vlastní zpracování

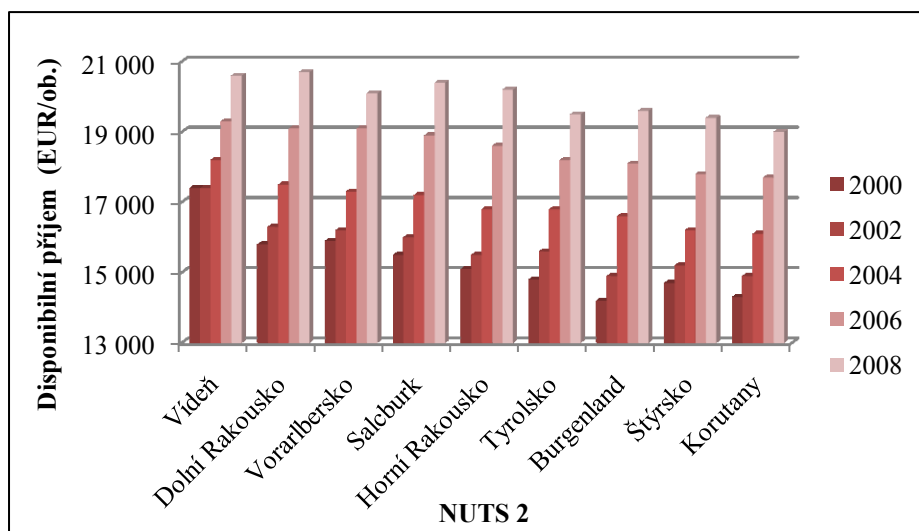
Z grafu 4.6 vyčteme, že nejvíce obyvatel ve všech spolkových zemích dosahuje středoškolského vzdělání. Z hlediska rozvoje regionů především v oblastech vědy a výzkumu je podstatným ukazatelem podíl vysokoškolsky vzdělaných obyvatel. Nejvyšší počet vysokoškolsky vzdělaných obyvatel je v hlavní městě Vídně (12 %), které je centrem rakouského nejen vysokoškolského vzdělání. Zajímavostí je, že ve Vídni se počet vysokoškolsky vzdělaných obyvatel a obyvatel se základním vzděláním rovná. Tento stav je dán pravděpodobně tím, že je zde zastoupeno nejvíce přistěhovalců, kteří dosahují nižšího stupně vzdělání. Dalším regionem s vyšším podílem vysokoškolsky vzdělaných obyvatel je Salcburk (7 %). U ostatních spolkových zemí se tento podíl pohybuje mezi 5 – 6 %.

4.4 Disponibilní důchod domácností

Disponibilní důchod domácností bydlících v regionech přepočtený na jednoho obyvatele poskytuje o mnoho lepší pohled na regionální disparity v životní úrovni obyvatelstva než HDP přepočtený na jednoho obyvatele.

Podle nejnovějších výpočtů rakouského statistického úřadu – Statistik Austria se disponibilní důchod domácností na obyvatele pohyboval v roce 2008 mezi 19 000 EUR (Korutany) a 20 700 EUR (Dolní Rakousko). Dolní Rakousko bylo následováno vídeňským a salcburským regionem. Domácnosti s nejnižšími příjmy byly ve Štýrsku a Korutanech. Vývoj disponibilního příjmu domácností je zajímavý především z dlouhodobého hlediska. Dle grafu 4.7 došlo během sledovaných let k výraznému snížení disparit a k relativnímu vyrovnání disponibilních příjmů v jednotlivých spolkových zemích.

Graf 4.7: Disponibilní příjem na obyvatele v letech 2000 - 2008

Zdroj: Statistik Austria, vlastní zpracování

5 Ekonomické disparity regionů NUTS 2

Po vstupu Rakouska do Evropské unie byl zaznamenán významný růst jeho ekonomické úrovně. Rakousko si upevňuje pozici jedné z nejbohatších zemí Evropy. Navzdory vysoké průměrné ekonomické úrovni trvají v Rakousku poměrně značné ekonomické disparity.

5.1 HDP

Hrubý domácí produkt je prezentován jako nejzákladnější ukazatel makroekonomického vývoje. U HDP nerozhoduje, zda jsou výrobní faktory vlastněny občany daného státu nebo cizinci. Hraje zde roli pouze území státu, na kterém jsou tyto faktory umístěny. Hrubý domácí produkt poskytuje pro potřeby určení regionálních disparit poněkud zkreslené informace. Je totiž výrazně ovlivněn vyjížděnkou a dojížděnkou do zaměstnání a koncentrací provozních přebytků firem a kapitálu v některých regionech.

Regionální HDP na obyvatele je v této práci analyzováno v paritě kupní síly (Purchasing Power Standard¹⁷). PPS nám vyjadřuje počet jednotek národní měny, za který lze koupit stejné množství výrobků a služeb na vnitrostátním trhu jako za jednotku jiné měny na jejím vnitrostátním trhu. Omezujícím faktorem pro regionální srovnání je fakt, že prostřednictvím PPS dochází sice k vyloučení vlivu rozdílů cenových hladin mezi zeměmi, ale nadále zůstávají nezohledněny rozdíly v cenových hladinách mezi regiony uvnitř státu. Přitom jsou rozdíly v cenových hladinách mezi metropolitní oblastí a ostatními regiony značné, především kvůli ceně nájmu a další druhů služeb.

Po celé sledované období byl dle tabulky č. ve všech 9 rakouských regionech NUTS 2 zaznamenán rostoucí trend HDP/ob. Navzdory vysoké průměrné ekonomické úrovni trvají v Rakousku poměrně značné regionální disparity. Vysoký rakouský průměr je

¹⁷ PPS je uměle vytvořená měnová jednotka používaná při mezinárodním srovnání k vyjádření objemu ekonomických agregátů. Eliminuje rozdíly v kupní síle obyvatel jednotlivých států, proto je vhodnější pro mezinárodní srovnání.

ovlivňován zejména dvěma regiony, jejichž HDP/ob. převyšuje 35 000 EUR. Je to region Salzburg a Vídeň, jejíž hodnota je v Rakousku nejvyšší a v roce 2008 dosahovalo HDP/ob. téměř 41 000 EUR. Dalšími regiony, které v rakouském kontextu vykazují úroveň HDP/ob. vyšší než 25 000 EUR je Vorarlbersko, Tyrolsko, Horní Rakousko, Štýrsko, Korutany a Dolní Rakousko. Jediným regionem, který dosahuje HDP/ob. nižším než je 25 000 EUR je Burgenland. Tato spolková země má ve srovnání s Vídní ekonomickou výkonnost téměř poloviční a jako jediný region Rakouska nedosahuje průměrného HDP evropské sedmadvacítky. Průměrné HDP/ob. EU27 činilo v roce 2009 23 600 EUR. Průměrné HDP/ob. v Rakousku bylo v roce 2008 31 000 EUR a hranici průměrného HDP/ob v EU27 výrazně překračuje. Lze říci, že od roku 1995 HDP/ob. vrostlo téměř u všech regionů o 1/3.

Tab. 5.1: HDP/ob. v PPS (EUR) v regionech NUTS 2 v období 1995 - 2008

Kód	Region/stát	2008	2007	2006	2005	2000	1995
AT11	Burgenland	20 200	20 200	19 500	18 800	16 100	12 400
AT12	Niederösterreich	25 600	25 000	23 800	22 500	20 400	15 800
AT13	Wien	40 900	40 700	39 600	37 800	35 300	28 500
AT21	Kärnten	26 100	26 000	25 200	23 600	20 500	16 500
AT22	Steiermark	26 900	26 600	25 500	24 100	21 200	16 600
AT31	Oberösterreich	30 700	29 900	28 800	27 300	23 900	18 500
AT32	Salzburg	35 500	35 200	33 500	31 300	28 200	22 500
AT33	Tirol	32 200	31 800	30 900	29 200	25 500	19 900
AT34	Vorarlberg	32 800	32 100	30 800	29 100	25 900	20 200
AT	Austria	31 100	30 700	29 600	28 000	25 000	19 700

Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování

V tabulce 5.1 je za sledované období 2004 až 2008 patrný výrazný procentuální pokles hodnoty HDP/ob v rámci evropské sedmadvacítky. Ve Vídni ze 173 % na 163 %. Avšak tento výsledek nemusíme vnímat jako negativní. Je to zejména z toho důvodu, že se disparity regionů pozvolna vyrovnávají a ekonomická aktivita je rozptylována v regionech rovnoměrněji. U ostatních regionů dochází od roku 2007 k mírnému růstu.

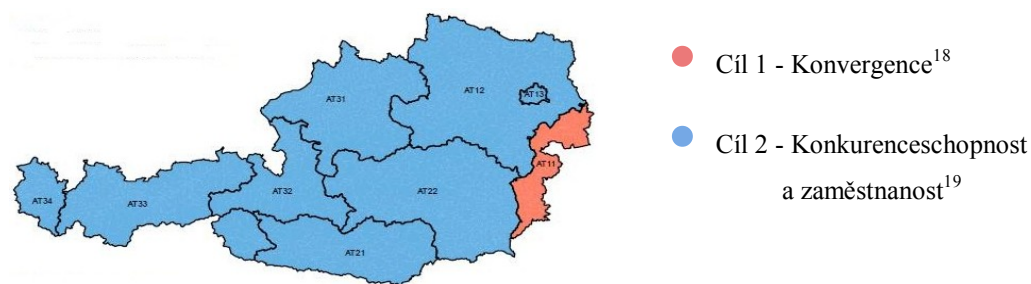
Tab. 5.2: HDP/ob. v regionech NUTS 2 v PPS v % EU-27

Kód	Region/stát	2008	2007	2006	2005	2004
AT11	Burgenland	81	81	82	84	87
AT12	Niederösterreich	102	100	101	100	103
AT13	Wien	163	163	167	168	173
AT21	Kärnten	104	104	107	105	107
AT22	Steiermark	107	107	108	107	109
AT31	Oberösterreich	123	120	122	121	122
AT32	Salzburg	142	141	142	139	142
AT33	Tirol	129	128	131	130	130
AT34	Vorarlberg	131	129	130	129	131
AT	Austria	124	123	125	124	127

Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování

V rámci EU je velmi sledovaným ukazatelem regionální HDP/ob. v porovnání s průměrem v EU27. Jedná se o indikátor pro alokaci dotací udělovaných v rámci regionální a strukturální politiky podle stanoveného Cíle 1. Na tyto dotace mají nárok regiony NUTS 2, jejichž HDP činí méně než 75 % průměru HDP/ob. Evropské unie. Burgenland patří konkrétně mezi regiony, které jsou způsobilé pro financování v rámci Cíle 1 - Konvergence, pokud by práh zůstal na úrovni 75 % HDP na obyvatele EU-15, a nikoliv EU-25, pro které byl zaveden přechodný režim, v jehož rámci se financování snižuje postupně.

Obr 5.3: Rakouské regiony NUTS 2 dle cílů politiky soudržnosti v letech 2007 - 2013

Zdroj: Eurostat

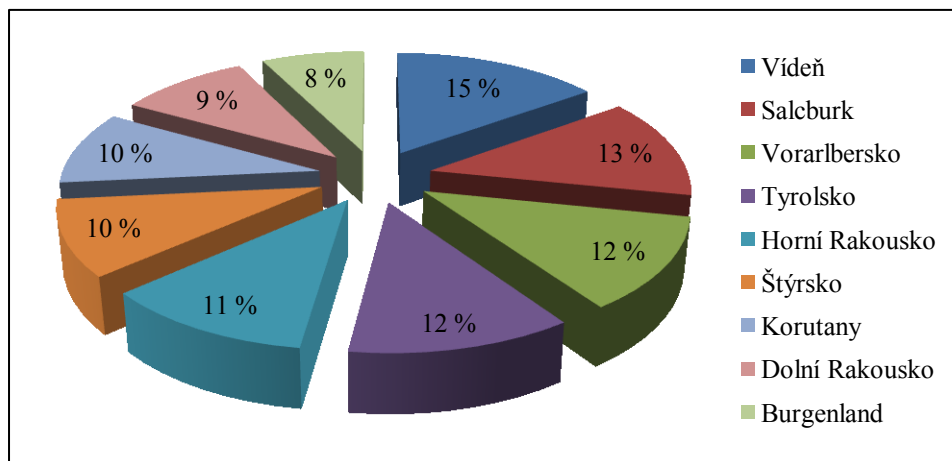
V grafu podílu HDP jednotlivých regionů NUTS 2 na celkovém HDP Rakouska v roce 2008 je znázorněna převyšující účast Vídně, která se podílí na celkovém produktu

¹⁸ Pro financování v rámci cíle „konvergence“ jsou způsobilé regiony úrovně NUTS 2, jejichž HDP na obyvatele je nižší než 75 % průměru Společenství.

¹⁹ Cíl 2 se týká všech ostatních regionů, které dosahují vyššího HDP/ob. než 75 % s cílem posílit konkurenceschopnost a přitažlivost regionů a rovněž zaměstnanost.

Rakouska 15 %. Dalším významnými regiony jsou Salcburk, Vorarlbersko, a Horní Rakousko a Vorarlbersko, které spolu s Vídní tvoří více než polovinu HDP Rakouska

Graf 5.4: Podíl regionů NUTS 2 na celkovém HDP Rakouska v roce 2008

Zdroj: Statistik Austria, vlastní zpracování

5.2 Zaměstnanost

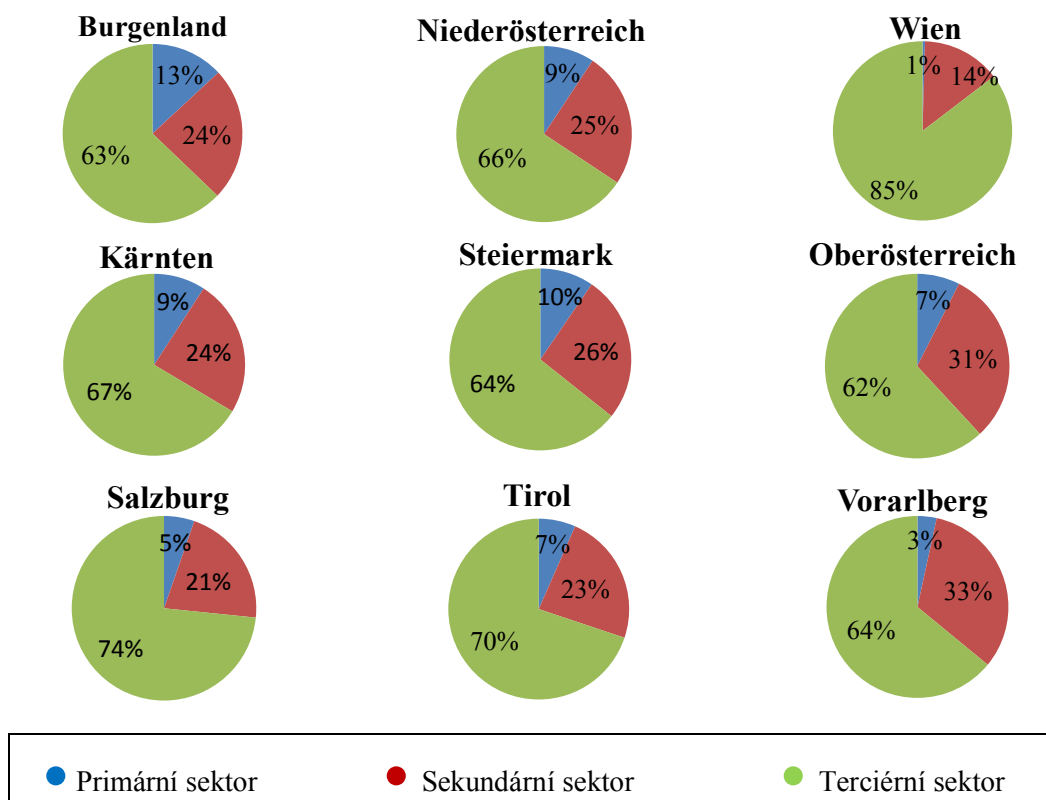
Tato podkapitola obsahuje strukturu zaměstnanosti dle hospodářských sektorů a podíl zaměstnanosti jednotlivých regionů NUTS 2 na celkové zaměstnanosti Rakouska.

Hospodářské sektory jsou zde rozděleny na tři oblasti:

- primární sektor (zemědělství a lesnictví)
- sekundární sektor (výrobní a zpracovatelský průmysl)
- terciární sektor (služby výrobní a nevýrobní povahy)

Výrobní a zpracovatelský průmysl se v Rakousku se dělí na průmysl a řemesla. Pod pojmem průmysl se rozumí velké podniky zpracovávajících suroviny a polotovary (včetně hornictví). Mezi řemesla se počítají menší podniky zpracovávající základní materiály. K výrobnímu a zpracovatelskému průmyslu patří i těžební průmysl, energetika a vodohospodářství a stavební průmysl.

Graf 5.5: Srovnání podílu zaměstnanosti dle hospodářských sektorů v regionech NUTS 2 (2008)

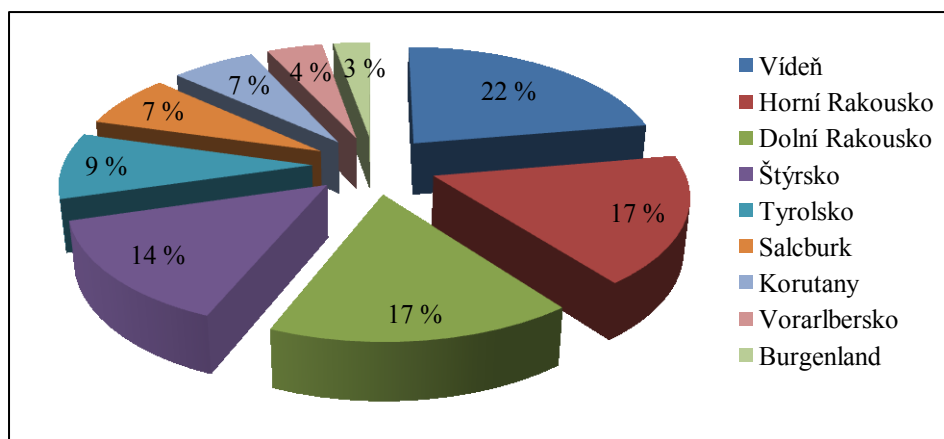
Zdroj: Statistik Austria, vlastní zpracování

Sektor služeb (terciární sektor) hraje s podílem více než 67 % na celkovém HDP Rakouska významnou roli v hospodářství. Cestovní ruch zastupuje v rakouském hospodářství důležitou pozici a má rozhodující vliv na tvorbu HDP, zaměstnanost a regionální rozvoj. Cestovní ruch tvoří více než 8 % HDP a zaměstnává přes 5 % veškeré pracovní síly. Největší zaměstnanost ve službách přesahující 80 % má pouze jeden region NUTS 2, a tím je Vídeň. V rozmezí zaměstnanosti od 70 – 79,9 % v terciárním sektoru se nachází jen Salcburk a Tyrolsko. Tyto oblasti jsou v Rakousku známe především jako turisticky vyhledávané regiony. U ostatních regionů – Korutany, Štýrsko, Horní Rakousko, Dolní Rakousko, Burgenland a Vorarlbersko je zaměstnanost ve službách nižší než 70 %.

Na vytvořené přidané hodnotě v národním hospodářství se podílí průmysl přibližně 30 %. Podle grafu 5.5 je průmysl nejvíce koncentrován ve Vorarlbersku a Horním Rakousku, kde podíl zaměstnanosti v průmyslu významně převyšuje rakouský průměr. Největší podíl na celkové průmyslové výrobě má tradičně strojírenský průmysl, následovaný elektrotechnickým a chemickým průmyslem. Významným je rovněž automobilový průmysl, dále chemický průmysl, elektrotechnický průmysl.

Zemědělskými oblastmi jsou převážně Burgenland, Štýrsko, Dolní Rakousko a Korutany. Je to dáno hlavně geografickými podmínkami. V těchto regionech se nachází rozsáhlé nížiny. Nejvýznamnějším zemědělským produktem v Rakousku je mléko následované masem, krmivy a ovocem a zeleninou. Významný podíl na produkci má rovněž víno, které se vyrábí zejména ve vinařské oblasti v Dolním Rakousku. V rakouském zemědělství převažují malé rodinné farmy a je kladen velký důraz na ekologickou formu hospodaření. Velké pozornosti se dostává propagaci domácích regionálních výrobků.

Graf 5.6: Podíl zaměstnanosti v regionech NUTS 2 na celkové zaměstnanosti Rakouska (2008)

Zdroj: Statistik Austria, vlastní zpracování

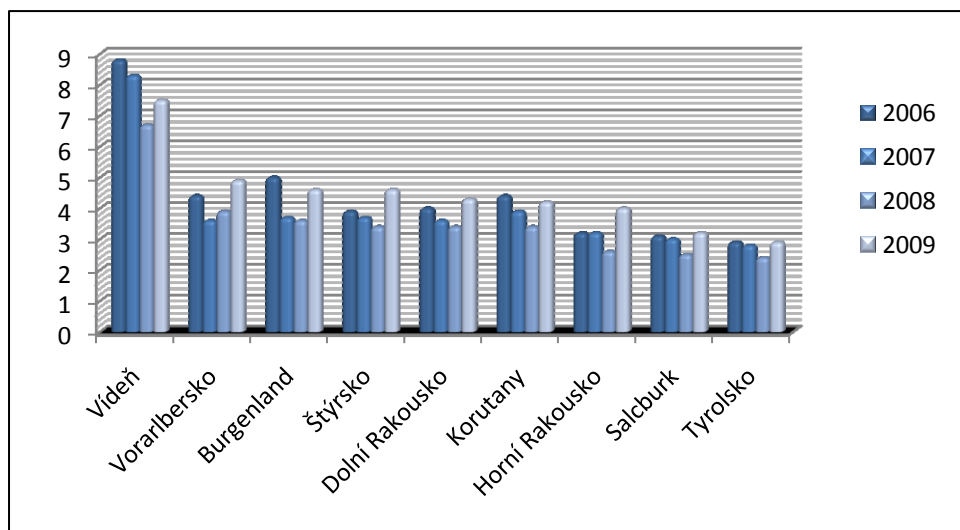
Rakousko patří ke státům s vysokou mírou zaměstnanosti. Na celkové zaměstnanosti Rakouska se nejvíce podílí Vídeň spolu s Horním a Dolním Rakouskem a Štýrskem. Je to dáno především velikostí těchto regionů a vysokým počtem obyvatel. Nejmenším dílem se na zaměstnanosti republiky podílí region Burgenland a Vorarlberg.

5.3 Nezaměstnanost

Nezaměstnanost patří k nejsledovanějším socioekonomickým jevům. V této podkapitole je nastíněn vývoj registrované míry nezaměstnanosti ve spolkových zemích Rakouska. Míra nezaměstnanosti podle ILO činila ke konci roku 2010 4,1 %, což je o 0,6 procentního bodu méně než o rok dříve.

Z grafu lze vysledovat, že do roku 2008 docházelo ke snižování registrované míry nezaměstnanosti téměř ve všech regionech NUTS 2 v Rakousku. Finanční a hospodářská krize, která propukla koncem roku 2008, měla na pracovní trh v Rakousku silný dopad. Díky výraznému poklesu zahraniční i domácí poptávky a tím i produkce došlo v roce 2009 k úbytku pracovních míst a razantnímu nárůstu nezaměstnanosti ve všech spolkových zemích. V absolutních číslech vzrostla nezaměstnanost v roce 2009 (dle národní evidence²⁰) o 48 056 osob a celkový průměrný počet nezaměstnaných dosáhl 260 309, přičemž větší růst nezaměstnaných byl mezi muži (+34 772) než mezi ženami (+13 284). Růst míry nezaměstnanosti se na pracovním trhu podařilo zmírnit přijatými konjunkturními opatřeními, zavedením krátkodobé pracovní doby a opatřeními na podporu zaměstnanosti mladých lidí. Růst nezaměstnanosti se zastavil v polovině roku 2010. V listopadu 2010 byl už počet registrovaných osob bez zaměstnání o 13 000 nižší než v předchozím roce.

Graf 5.7: Míra nezaměstnanosti mezi lety 2006 - 2009

Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování

Z regionálního hlediska je míra nezaměstnanosti ve Vídni (8,5 %), Vorarlbergu (4,7 %) a Štýrsku (4,5 %). Naopak nejnižší je nezaměstnanost v Salzburgu a Tyrolsku.

²⁰ **Národní evidence** v Rakousku se liší od standardní metodiky Eurostatu. Počet nezaměstnaných se v Rakousku vztahuje pouze k součtu nesamostatně výdělečně činných a nezaměstnaných, zatímco Eurostat přičítá ve jmenovateli i OSVČ. Navíc definice nezaměstnaného je jiná. Eurostat nepokládá za nezaměstnaného osobu, která odpracovala za poslední týden byť jedinou hodinu. Z tohoto důvodu je počet nezaměstnaných dle rakouské evidence vždy o cca 1 - 3 % vyšší.

6 Závěr

Tato bakalářská práce je věnována tématu disparit a rozvoje regionů NUTS 2 v Rakousku. Hlavním cílem bakalářské práce bylo analyzovat sociální a ekonomické disparity mezi jednotlivými regiony NUTS 2 a porovnat jejich vývoj s celorepublikovým trendem.

Regionům na úrovni NUTS 2 odpovídají v Rakousku spolkové země, které také plní samosprávnou funkci. I přesto, že Rakousko patří mezi velmi vyspělé státy, existují mezi spolkovými zeměmi podstatné rozdíly v sociální i ekonomické oblasti.

Analýza sociálních disparit byla zaměřená především na populační strukturu a vývoj, věkovou a vzdělanostní strukturu obyvatel a životní úroveň v regionech. Demografický vývoj je ve spolkových zemích příznivý. Ze sledovaného období 1991 – 2009 počet obyvatel v Rakousku trvale rostl. Největší zásluhu na této skutečnosti mají především imigranti. Mezi dvěma sledovanými cenzy 1991 až 2001 vzrostlo migrační saldo, kromě Štýrska a Vorarlberska, ve všech ostatních spolkových zemích. Nejvyšší růst tohoto ukazatele byl v Dolním Rakousku, které obklopuje Vídeň a pro přistěhovalce je velmi atraktivní. Přirozený přírůstek se do růstu počtu obyvatel promítá jen nepatrně. V Burgenlandu, Dolním Rakousku a Vídní došlo za sledované období k přirozenému úbytku. Nejvyšší hodnoty přirozeného přírůstku byly zaznamenány ve Vorarlbersku, Tyrolsku a Salcburku. Pouze v jedné spolkové zemi došlo k poklesu obyvatel. Je jím Štýrsko, které vykazuje velmi nízkou míru přirozeného přírůstku a záporné migrační saldo.

Co se týče věkové struktury obyvatel, existuje v Rakousku především negativní trend. Je to dáno tím, že téměř ve všech regionech dochází k demografickému stárnutí, které zapříčiňuje vyšší počet obyvatel v postproduktivním věku než ve věku předproduktivním. Nejvýraznější disparity ve věkové struktuře spolkových zemí jsou v regionu Burgenland, kde činí rozdíl mezi důchodovou a dětskou složkou téměř 6 %. Dalšími spolkovými zeměmi s tímto negativním vývojem jsou Korutany a Štýrsko. Jediným regionem, ve kterém nedochází k demografickému stárnutí obyvatel, je Vorarlbersko, kde počet obyvatel v předproduktivním věku o 2 % převyšuje složku obyvatel ve věku postproduktivním.

Z hlediska vzdělanostní struktury obyvatel dosahuje nejvíce obyvatel ve všech spolkových zemích středního vzdělání. Nejvyšší podíl vysokoškolsky vzdělaných obyvatel je ve

Vídni, oproti ostatním regionům je tato hodnota až třináásobně vyšší. Je to dáno i tím, že se ve Vídni nacházejí centra významných mezinárodních společností, které tyto vysokoškolsky vzdělané zaměstnává lepší platové podmínky. Paradoxem je, že je ve Vídni druhý nejvyšší počet lidí pouze se základním vzděláním. Na tom má zřejmě svůj podíl také vysoký počet přistěhovalců, žijících v tomto regionu. Dalším regionem s vysokým zastoupením obyvatel starších 25 let se základním vzděláním je Vorarlbersko, kde hodnota tohoto ukazatele přesahuje 12% podíl z celkové vzdělanostní struktury regionu.

Pro charakteristiku disparit v životní úrovni obyvatel byl použit ukazatel disponibilního příjmu na obyvatele. Za povšimnutí stojí porovnání výše a disparit v roce 2000 a v roce 2008. V roce 2000 byl disponibilní příjem ve Vídni téměř trojnásobně vyšší, než v Korutanech, Burgenlandu či Štýrsku. Za 8 let došlo prakticky k vyrovnání těchto hodnot a v roce 2008 činil rozdíl mezi regiony s nejvyšším disponibilním příjmem (Viedeň 20 170 EUR/os.) a nejnižším disponibilním příjmem (Korutany 19 000 EUR/os.) pouhých 1 700 EUR.

Sledování vývoje ekonomických disparit bylo zaměřené především na HDP, zaměstnanost a nezaměstnanost. Po vstupu do Evropské unie je v Rakousku zaznamenán výrazný růst ekonomické úrovně. Z hlediska výkonnosti ekonomiky můžeme regiony rozdělit na nadprůměrné, průměrné a podprůměrné. Mezi regiony s nadprůměrným HDP/ob. řadíme Viedeň a Salcburk. Oba regiony převyšují hodnotu 35 000 EUR. Do kategorie průměrného HDP/ob. s hodnotou vyšší než 25 000 EUR řadíme Vorarlbersko, Tyrolsko, Horní Rakousko, Štýrsko, Korutany a Dolní Rakousko. Jediným regionem s podprůměrnou hodnotou je Burgenland. Ekonomická výkonnost tohoto regionu je ve srovnání s Vídni téměř poloviční. V rámci evropské regionální a strukturální politiky je spolková země Burgenland jako jediná zařazena do Cíle 1 – Konvergence. Ostatní regiony spadají do Cíle 2 – Konkurenceschopnost a zaměstnanost.

Dalším ukazatelem ekonomických disparit je sledování podílů zaměstnanosti v jednotlivých hospodářských sektorech. Zaměstnanost, které se podílí na celkovém HDP nejvyšším účastí 67 %, je nadprůměrná ve Vídni. Tato spolková země zaměstnává ve službách více než 80 % ekonomicky aktivních obyvatel. V rozmezí zaměstnanosti od 70 – 79,9 % v terciérním sektoru řadíme jen Salcburk a Tyrolsko. Ostatní regiony dosahují zaměstnanosti ve službách okolo 64 %.

Mezi nejsledovanější statistické ukazatele patří vývoj míry nezaměstnanosti. V roce 2009 byla hodnota nejnižší v Tyrolsku (2,8 %) a nejvyšší ve Vídni (7,4 %). Na počátku sledovaného období v roce 2006 byly disparity mnohem markantnější. V roce 2009 je patrné vyrovnávání těchto disparit. Ekonomická krize v roce 2008 se projevila na růstu míry nezaměstnanosti v roce 2009 u všech regionů.

Vyrovnávání a snižování disparit patří mezi oblasti velice problematické a dlouhodobé a v Evropské unii se tato problematika řadí k hlavním tématům. Jednotlivé spolkové země se od sebe liší rozdílnou geografickou a populační strukturou, což má výrazný vliv na vývoj a stav v sociální a ekonomické sféře. Sociálně nadprůměrnými regiony jsou Vorarlbersko a Dolní Rakousko. Ekonomický tahoun země je především Vídeň a spolková země Salcburk. Tento fakt značí o tom, že ekonomicky prosperující spolková země ne vždy zajišťuje vysokou úroveň i v sociální oblasti a naopak.

Ze závěrečného shrnutí je jasné, že disparity mezi rakouskými spolkovými zeměmi existují, ale také lze vysledovat, že v mnoha oblastech dochází k jejich snižování, což značí o pozitivním rozvoji jak v ekonomické, tak i v sociální sféře.

Seznam použité literatury

Knižní a elektronické publikace

- [1] EUROPEAN COMMISSION. Eurostat statistical book: *Europe in Figures – Eurostat yearbook 2010* [online]. 2010 [2011-04-25]. Dostupné z WWW: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-CD-10-220/EN/KS-CD-10-220-EN.PDF>. ISSN 1681- 4789.
- [2] EUROPEAN COMMISSION. *Regional revival: successful projects financed by the Structural Funds in Austria*. 1st ed. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2003. 48 s. ISBN 92-849-4376-6.
- [3] EUROPEAN COMMISSION. EE research in Social sciences and humanities: *Social, Economic and Governance Aspects of Sustainable Development* [online]. 2007, Policy Review Series n°3 [2011-04-12]. Dostupné z WWW: <http://bookshop.europa.eu/is-bin/INTERSHOP.enfinity/WFS/EU-Bookshop-Site/en_GB/-/EUR/ViewPublication-Start?PublicationKey=KIX106080>. ISBN 92-79-02495.
- [4] EVROPSKÁ KOMISE. *Rostoucí regiony, rostoucí Evropa: čtvrtá zpráva o hospodářské a sociální soudržnosti*. 1. vyd. Lucembursko: Úřad pro úřední tisky Evropských společenství, 2007. 222 s. ISBN 92-79-05700-7.
- [5] HUDEČKOVÁ, H., LOŠŤÁK, M. *Sociologie a její aplikace v regionálním/rurálním rozvoji*. 1. vyd. Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze, 2002. 200 s. ISBN 80-213-0952-0.
- [6] KARPOVÁ, E. *Hospodářský vývoj Rakouska, Švédska a Finska po vstupu do Evropské unie*. 1. vyd. Praha: Oeconomica, 2006. 219 s. ISBN 80-245-1072-3.
- [7] KUČEROVÁ, I. *Ekonomiky členských států evropské unie*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2003. 123 s. ISBN 80-246-0650-X.
- [8] KUTSCHERAUER, A. A KOL. *Regionální disparity. Disparity v regionálním rozvoji země – pojetí, teorie, identifikace a hodnocení*. 1. vyd. Ostrava: VŠB - TU Ostrava, 2010. 266 s. ISBN 978-80-248-2335-5.
- [9] STATISTICS AUSTRIA. *statistics from economy and society: Austria. Data. Figures. Facts*. [online]. 2010, November [2011-05-02]. Dostupné z WWW: <http://www.statistik.at/web_en/publications_services/austria_data_figures_facts/index.html>. ISBN 978-3-902703-66-8.
- [10] ŠOTKOVSKÝ, I. *Hospodářská geografie*. 1. vyd. Ostrava: VŠB - TU Ostrava, 2002. 248 s. ISBN 80-248-0066-7.

- [11] ŠOTKOVSKÝ, I. *Socioekonomická geografie v obecném přehledu*. 1. Vyd. Ostrava: VŠB – TU Ostrava, 1999. 196 s. ISBN 80-7078-623-X.
- [12] ŠOTKOVSKÝ, I. *Úvod do studia demografie*. Dotisk. Ostrava: VŠB - TU Ostrava, 1998. 250 s. ISBN 80-7078-327-3.
- [13] VARADZIN, F. A KOL. *Regiony a vnější ekonomické vztahy*. 1. vyd. Ostrava: VŠB-TU Ostrava, 2005. 195 s. ISBN 80-248-0968-0.
- [14] TOUŠEK, V., KUNC, J. VYSTOUPIL, J. A KOL. *Ekonomická a sociální geografie*. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. 411 s. ISBN 978-80-7380-114-4.
- [15] WOKOUN, R, ČERVENÝ, M. A KOL. *Ekonomika v prostoru*. 1. vyd. Praha: LINDE, 2008. 189 s. ISBN 978-80-7201-698-3.
- [16] WOKOUN, R., MALINOVSKÝ J. A KOL. *Regionální rozvoj*. 1. vyd. Praha: LINDE, 2008. 475 s. ISBN 978-80-7201-699-0.

Elektronické zdroje

- [17] Demografická statistika [online]. *Oficiální stránky Statistik Austria* [cit. 2011-04-12]. Dostupné z WWW:
< http://www.statistik.at/web_en/statistics/population/index.html >
- [18] Hrubý domácí produkt [online]. *Oficiální stránky Českého statistického úřadu* [cit. 2011-04-01]. Dostupné z WWW:
<http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/hruby_domaci_produk_t_%28hdp%29>
- [19] Rakousko: Ekonomická charakteristika země [online]. *Oficiální portál pro podnikání a export* [cit. 2011-03-14]. Dostupné z WWW:
<http://www.businessinfo.cz/cz/sti/rakousko-ekonomicka-charakteristika_z_eme/4/1000794/?rtc=3>
- [20] Regionální členění jednotek NUTS [online]. *Oficiální stránky Statistik Austria* [cit. 2011-03-22]. Dostupné z WWW:
<http://www.statistik.at/web_en/statistics/regional/regional_breakdown/nuts_units/index.html>
- [21] Regionální HDP[online]. *Oficiální stránky Statistik Austria* [cit. 2011-04-13]. Dostupné z WWW:
< http://www.statistik.at/web_en/statistics/national_accounts/regional_accounts/nuts3-regional_gdp_and_main_aggregates/index.html >
- [22] Sociální a ekonomické statistiky[online]. Eurostat – regionální databáze. [cit. 2011-04-26]. Dostupné z WWW:
<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/region_cities/regional_statistics/data/database>

- [23] Statistika dosaženého vzdělání[online]. *Oficiální stránky Statistik Austria* [cit. 2011-03-24]. Dostupné z WWW:
<http://www.statistik.at/web_en/statistics/education_culture/educational_attainment/index.html>
- [24] Statistika trhu práce[online]. *Oficiální stránky Statistik Austria* [cit. 2011-03-23]. Dostupné z WWW:
< http://www.statistik.at/web_en/statistics/labour_market/index.html>

Seznam zkratek

ČR	Česká republika
ČSÚ	Český statistický úřad
EA	Ekonomicky aktivní
EFTA	<i>European Free Trade Association</i> . Evropské volné obchodní sdružení
ESS	<i>European Statistical System</i> . Evropský statistický systém
EU	<i>European Union</i> . Evropská unie
EUR	euro
HDP	Hrubý domácí produkt
hmpp	Hrubá míra přirozeného přírůstku
IAEA	<i>International Atomic Energy Agency</i> . Mezinárodní agentura pro atomovou energii
ILO	<i>International Labour Organisation</i> . Mezinárodní organizace práce
km	kilometr
m	metr
mil.	milion
NUTS	<i>Nomenclature of Units for Territorial Statistics</i> . Klasifikace územních statistických jednotek
OBSE	<i>Organization for Security and Cooperation in Europe</i> . Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě
OECD	<i>Organisation for Economic Co-operation and Development</i> . Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
OPEC	<i>Organization of the Petroleum Exporting Countries</i> Organizace zemí vyvážejících ropu
OSN	Organizace spojených národů
OSVČ	Osoba samostatně výdělečně činná
ÖVP	<i>Österreichische Volkspartei</i> . Rakouská lidová strana
PPS	<i>Purchasing Power Standard</i> . Parita kupní síly
SA	Statistik Austria
SPÖ	<i>Sozialdemokratische Partei Österreichs</i> . Sociálně demokratická strana Rakouska
tis.	tisíc
u	Míra nezaměstnanosti
UNOOSA	<i>United Nations Office for Outer Space Affairs</i> . Úřad OSN pro vesmírné záležitosti

UNIDO	<i>United Nations Industrial Development Organization.</i> Organizace OSN pro průmyslový rozvoj
UNDCP	<i>United Nations Drug Control Programme.</i> Program OSN pro kontrolu drog a prevenci kriminality
VŠPS	Výběrové šetření pracovních sil

Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, bakalářskou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že bakalářská práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího bakalářské práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o bakalářské práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, bakalářskou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 9. května 2011

.....

jméno a příjmení studenta

Adresa trvalého pobytu studenta:

Masarykova 846, 735 14 Orlová - Lutyně

Seznam příloh

Příloha č. 1: Soustava NUTS v Rakousku

Příloha č. 2: Národní statistiky členů Evropské unie

Příloha č. 3: Věková pyramida Rakouska (1. 1. 2010)

Příloha č. 4: Rozložení počtu obyvatel v obcích k 1. 1. 2010

Příloha č. 5: Školní systém Rakouska

Příloha č. 6: Organizační struktura Statistik Austria

Příloha č. 7: Mapa regionů NUTS v Rakousku

Příloha č. 1

Soustava NUTS v Rakousku

Kód	NUTS 0	NUTS 1	NUTS 2	NUTS 3
AT	ÖSTERREICH			
AT1		OSTÖSTERREICH		
AT11			Burgenland	
AT111				Mittelburgenland
AT112				Nordburgenland
AT113				Südburgenland
AT12			Niederösterreich	
AT121				Mostviertel-Eisenwurzen
AT122				Niederösterreich-Süd
AT123				Sankt Pölten
AT124				Waldviertel
AT125				Weinviertel
AT126				Wiener Umland/Nordteil
AT127				Wiener Umland/Südteil
AT13			Wien	
AT130				Wien
AT2		SÜDÖSTERREICH		
AT21			Kärnten	
AT211				Klagenfurt-Villach
AT212				Oberkärnten
AT213				Unterkärnten
AT22			Steiermark	
AT221				Graz
AT222				Liezen
AT223				Östliche Obersteiermark
AT224				Oststeiermark
AT225				West- und Südsteiermark
AT226				Westliche Obersteiermark
AT3		WESTÖSTERREICH		
AT31			Oberösterreich	
AT311				Innviertel
AT312				Linz-Wels
AT313				Mühlviertel
AT314				Steyr-Kirchdorf
AT315				Traunviertel
AT32			Salzburg	
AT321				Lungau
AT322				Pinzgau-Pongau
AT323				Salzburg und Umgebung
AT33			Tirol	
AT331				Außerfern
AT332				Innsbruck
AT333				Osttirol
AT334				Tiroler Oberland
AT335				Tiroler Unterland
AT34			Vorarlberg	
AT341				Bludenz-Bregenzer Wald
AT342				Rheintal-Bodenseegebiet

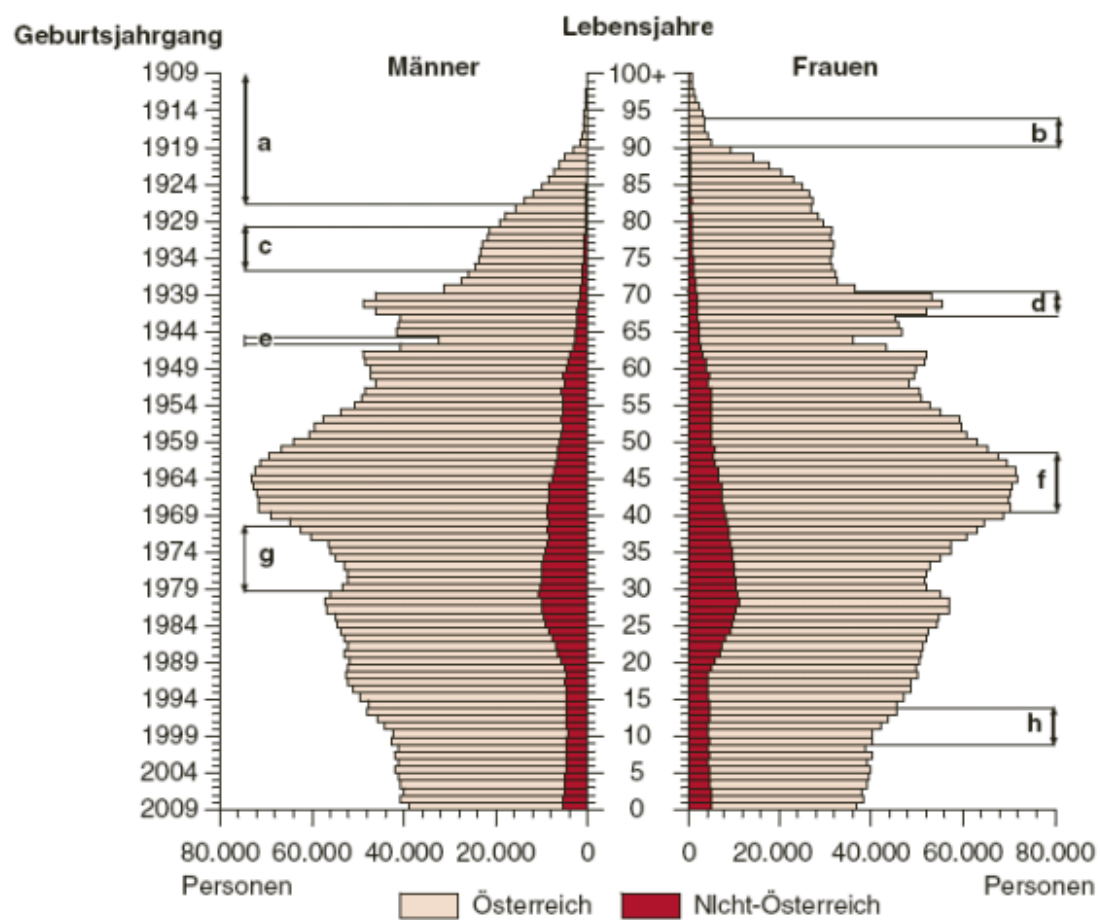
Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování

Národní statistiky členů Evropské unie

Kód	Stát EU	Národní statistika	Webové stránky
BE	Belgie	Information et services officiels	www.belgium.be
BG	Bulharsko	National Statistical Institute	www.nsi.bg
CZ	Česká republika	Český statistický úřad	www.czso.cz
DK	Dánsko	Danmarks Statistik	www.dst.dk
DE	Německo	Statistisches Bundesamt	www.destatis.de
EE	Estonsko	Eesti Statistika	www.stat.ee
IE	Irsko	Central Statistics Office Ireland	www.cso.ie
EL	Řecko	Hellenic Statistical Authority	www.statistics.gr
ES	Španělsko	Instituto Nacional de Estadística	www.ine.es
FR	Francie	Institut National de la Statistique et des Etudes Economiques	www.insee.fr
IT	Italy	Instituto Nazionale di Statistica	www.istat.it
CY	Kypr	Statistical Service of Cyprus	www.mof.gov.cy
LV	Lotyšsko	Central Statistical Bureau of Latvia	www.csb.gov.lv
LT	Litva	Statistikos Departamentas	www.stat.gov.lt
LU	Lucembursko	Le Portail des Statistiques	www.statec.public.lu
HU	Maďarsko	Központi Statisztikai Hivatal	www.ksh.hu
MT	Malta	National Statistics Office	www.nso.gov.mt
NL	Nizozemsko	Centraal Bureau voor de Statistiek	www.cbs.nl
AT	Rakousko	Statistik Austria	www.statistik.at
PL	Polsko	Główny Urząd Statystyczny	www.stat.gov.pl
PT	Portugalsko	Instituto Nacional de Estatística	www.ine.pt
RO	Romania	Institutul national de Statistica	www.insse.ro
SL	Slovinsko	Statistični Urad Republike Slovenije	www.stat.si
SK	Slovensko	Štatistický úrad Slovenskej republiky	www.statistics.sk
FI	Finsko	Tilastokeskus	www.stat.fi
SE	Švédsko	Statistiska Centralbyran	www.scb.se
UK	Velká Británie	Office for National Statistics	www.statistics.gov.uk

Zdroj: Vlastní zpracování

Věková pyramida Rakouska (1. 1. 2010)

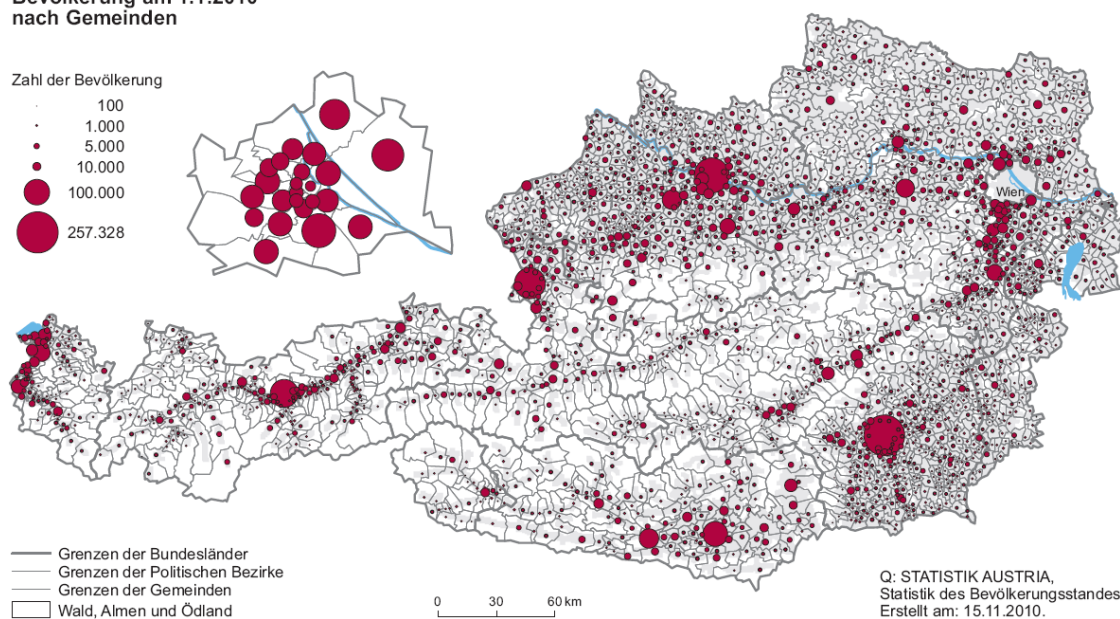
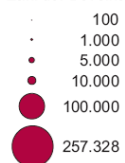
Zdroj: Statistik Austria

Příloha č. 4

Rozložení počtu obyvatel v obcích (1. 1. 2010)

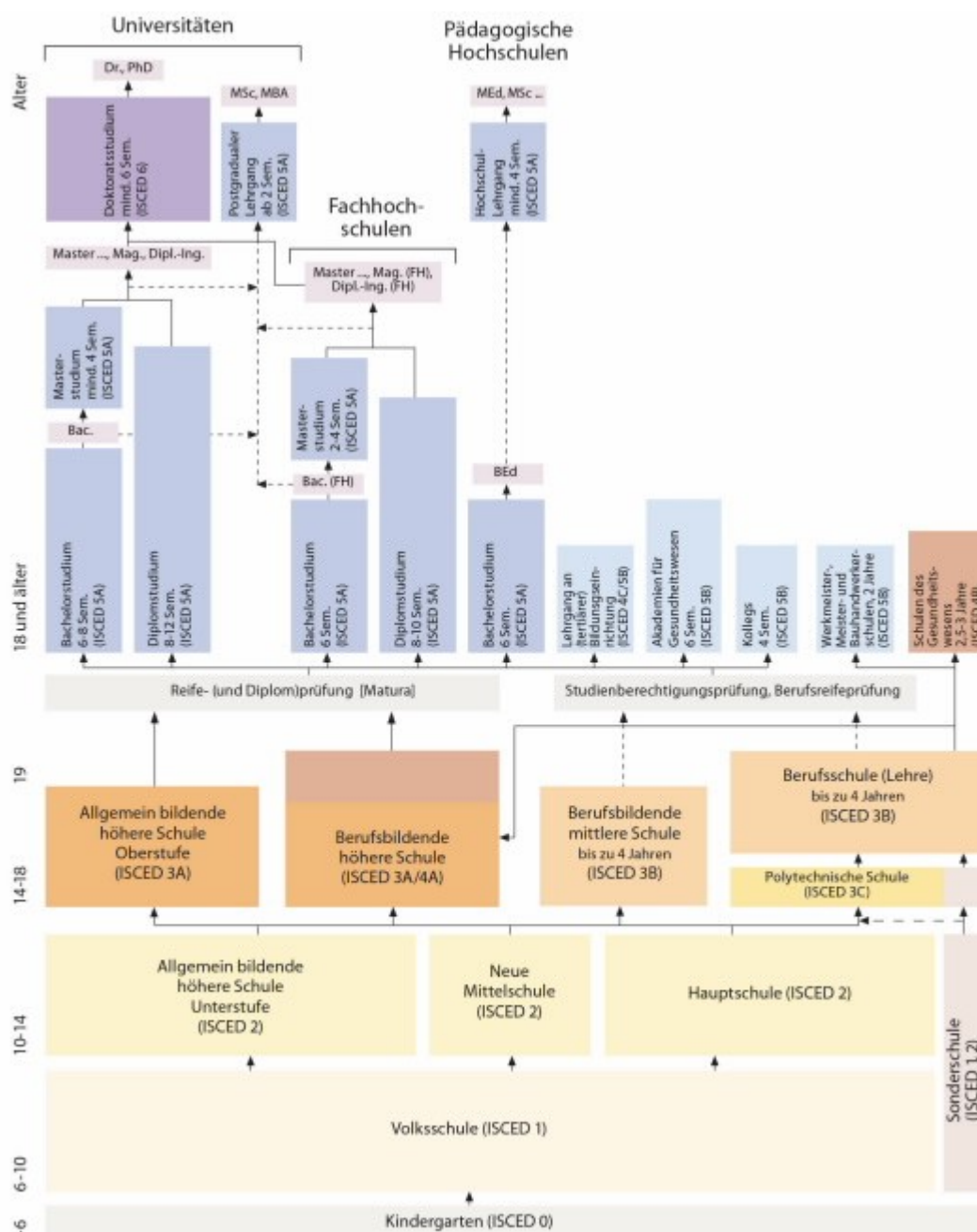
Bevölkerung am 1.1.2010
nach Gemeinden

Zahl der Bevölkerung

Zdroj: Statistik Austria

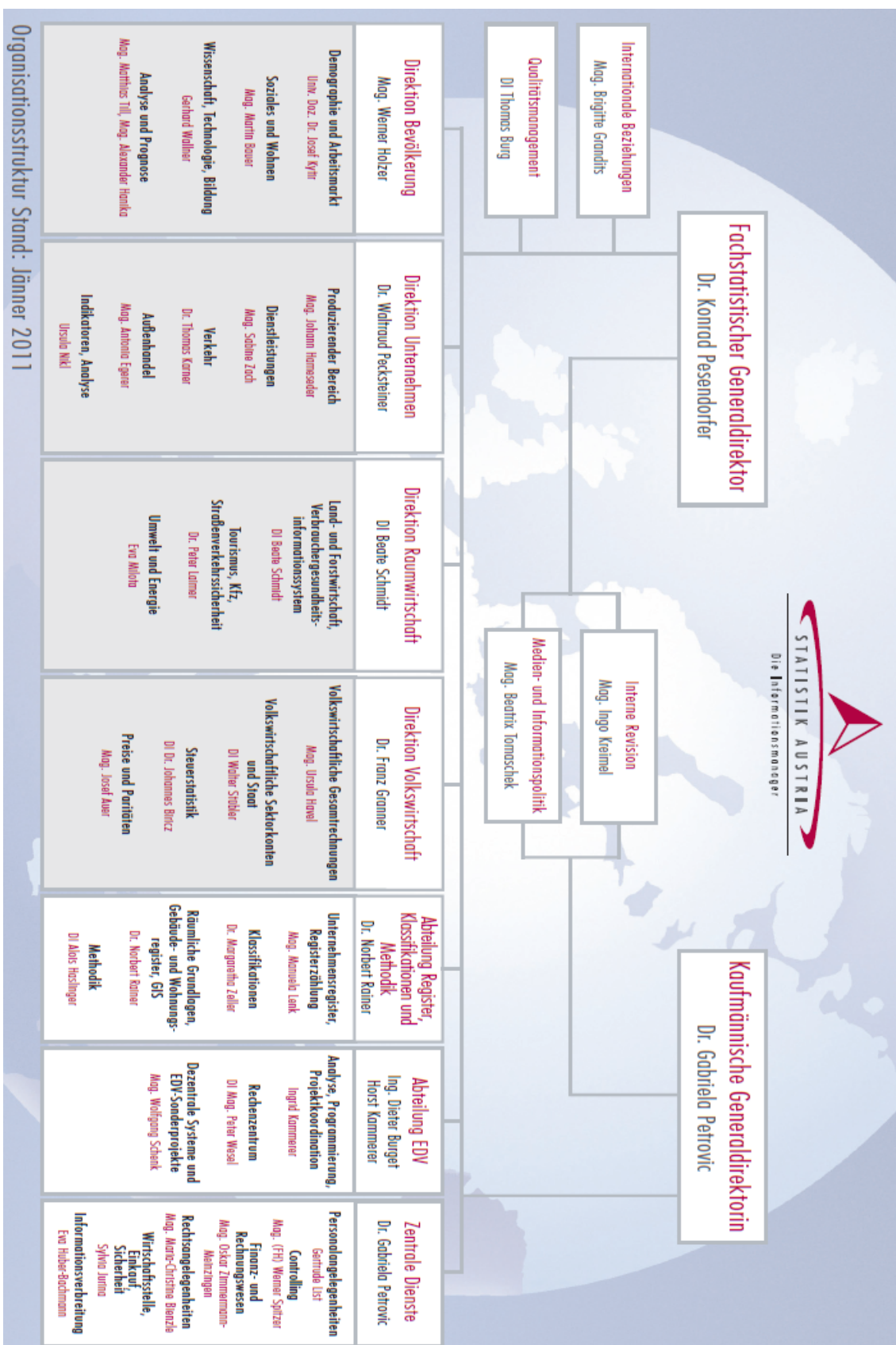
Školní systém Rakouska

Quelle: BMUKK/BMWF, Stand: Schul-/Studienjahr 2009/10

Zdroj: Statistik Austria

Organizační struktura Statistik Austria

Mapa regionů NUTS v Rakousku

